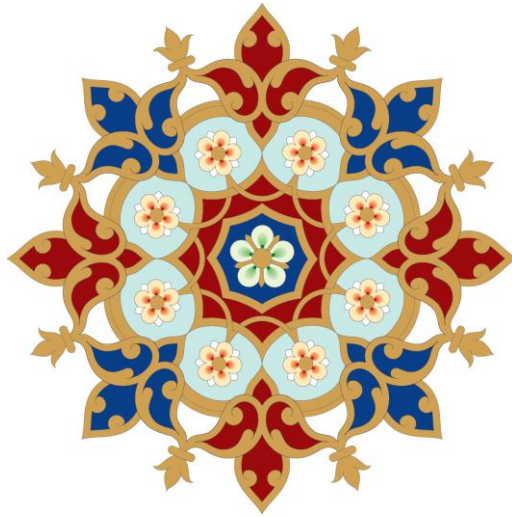

روان‌خوانی با روش زبان مادری

تحوّل نو و تضمینی برای کارورزی در روان‌خوانی قرآن کریم

مبانی علمی و تخصصی

۳۰ مورد

در پنج بخش

منظور از زبان مادری، روش‌های کلی است که مادر برای به سخن درآوردن فرزندش، به کار

می‌گیرد؛ در این جا به ۱۱ مورد آن که ما نیز از آن استفاده کرده‌ایم، اشاره می‌شود؛ همچون تمرین فراوان به شیوه‌های مختلف، به اندازه ایجاد مهارت لازم، بر اساس کثرت استعمال واژه‌ها، رها نکردن تمرین با فرزند، بکار بردن ساده‌ترین شیوه‌ها، تمرین در زمان و مکان مناسب، حساب شده بودن کلیه تمرینات، تفکیک دقیق از آسان به سخت، دخالت ندادن دستور زبان و تعریف قواعد، خسته نشدن از کاری که کوتاه مدت نیست و موارد دیگر؛ به کارگیری این شیوه‌های فطری، توسط همه مادران، **بدون این که آموزش کلاسیک دیده باشند** از تدابیر الهی است که فرزند، هم‌زمان با رشدش، هرچه زودتر زبان باز کرده و در نتیجه، به راحتی و روانی سخن بگوید؛ طرح پیش رو **بر مبنای الهام از این ۱۱ روش** می‌باشد؛ یعنی با تدابیر متعدد، کلمات و فرازهای آیات در کارگاه‌ها، بر اساس شیوه‌های کارورزی مادری، تدوین شده است تا هرچه زودتر، کارآموز را در روان‌خوانی قرآن ورزیده و به این هدف بزرگ برساند.

این طرح در سه مرحله یا سه دفتر، ۷۰ علامت و موضوع روخوانی را با دسته‌بندی کل آیات قرآن در حدود ۲۰۰۰ فرازآیه در ۲۰۰ دسته به صورت ۱۰۰ کارگاه و ۲۴ کارعملی، به کارآموزش، تجربه و تمرین می‌دهد و ۴۰ مورد رسیدگی به نماز به مناسبت عناوین کارگاه‌ها مطرح و ترجمه یک فراز آیه از هر کارگاه و تفسیر آیه بعضی از کارگاه‌ها را ارائه می‌کند.

این طرح که همان علائم معدود روخوانی را تبدیل به ۷۰ علامت و موضوع نموده است در حقیقت شبیه به هجّی کردن کلمه در مکتب‌خانه‌های قدیم^۲ است که به «تجایی»، معروف شده بود یعنی حروف و علائم هر کلمه را اول جدا جدا ذکر می‌کردند و بعد می‌خواندند؛ سپس کلمه خوانی و روان‌خوانی می‌نمودند؛ حال در این طرح با روش نوین تفکیک صددرصدی، کلیه موضوعات روخوانی قرآن هجا شده و جدا جدا ارائه می‌گردد یعنی در ابتدا هیچ علامتی با علامت دیگر کارورزی نمی‌شود؛ و این یکی از ۱۰ کلید رمز اختصاصی این طرح جدید است.

تهیه و تألیف: حسن حق‌شناس / پژوهشگر نرم‌افزاری: متین راغب‌فر

ناظر تقطیع آیات: حجت الاسلام والمسلمین استاد سید محمد حسین مهدوی

ویرایش: زینب جعفری / صفحه‌آرا: محمد مهدی حججی

۱. برای شکل‌گیری این طرح ۳۰ مبنای علمی و فنی زیر بکار رفته است و با اندکی تامل در این مبانی معلوم می‌شود که منطبق با این ۱۱ مورد می‌باشد؛ لکن از تطبیق تک تک آن‌ها با طرح، برای اختصار خودداری گردیده و فقط چند مورد آن در ابتدا و انتهای بخش اول از مبانی، و در شماره ۷ از مبانی در بخش دوم، پاورقی ۱ و ۲، و در شماره ۲۷ از مبانی در بخش پنجم پاورقی ذکر شده است.

۲. مکتب‌خانه‌هایی که رژیم منحوس پهلوی آن‌ها را برچید و رهبر معظم انقلاب در تاریخ ۱۳۶۹/۰۱/۱۹ خطاب به قاریان قرآن فرمودند

مسئولیت همگان راجع به روخوانی و روان‌خوانی قرآن از دیدگاه ولایت فقیه

فرمان عمومی که در حدیث آمده است: «کونوا لنا زینا و لاتکونوا علینا شینا» وظیفه ما را نسبت به اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام تصریح نموده که در همه امور زینت آن‌ها باشیم، پس در خواندن قرآن نیز حتماً باید نقص و کمبودهای خود را حداقل در خواندن روان‌خوانی ساده و صحیح قرآن برطرف کنیم و اساتید قرآن هم بر اساس فرمان این حدیث، اقدامات لازم را انجام دهند؛ یعنی همان چیزی که ولی فقیه از ابتدای رهبری همواره مورد تأکید قرار داده است و راجع به موضوع مذکور فرامین فراوانی دارند لکن در این جا فقط به ذکر بعضی از تعبیر که به ترتیب تاریخ آمده است، اکتفا می‌شود. به این نکته هم توجه شود که برای رعایت اختصار و توجه بیشتر به تعبیر، پس از ذکر عنوان کلی، تعبیر به تنهایی ذکر شده و لازم است برای کامل شدن معنای هر تعبیر که با تاریخ یا نقطه و فاصله آمده است به عنوان کلی توجه گردد و با آن تطبیق داده شود:

تعبیر مربوط به لزوم توانمندی همگان بر خواندن قرآن:

بدون استثنا. باید. چنان‌که در دوران قبل از رژیم گذشته اکثر افراد بی‌سواد بودند ولی تقریباً همه با رفتن به مکتب، قرآن را می‌توانستند بخوانند که رژیم منحوس مکتب‌خان‌ها را برچید. خواندن قرآن مقدمه فهم قرآن. (۱۳۶۹/۱/۱۹) - راحت خواندن دانش آموز. (۷۹/۱۰/۲۷) - بی اثر شدن شبهات با انس با قرآن. (۸۰/۶/۲۸) - جدا نشدن از ارتباط و انس. (۸۶/۶/۲۲) - غوغا پیا شدن با تقلید خواندن روزی نیم صفحه قرآن توسط فرزنانگان، نخبگان و دانشگاهیان. (۸۶/۹/۱۷) - خواندن حداقل روزی ۱۰ آیه، ۵۰ و ۱۰۰ آیه با حضور قلب. هیچ کاری از این واجب‌تر نیست ۱۰ یا ۱۵ دقیقه خواندن قرآن (۹۴/۳/۷)

تعبیر مربوط به ضعف افراد در خواندن قرآن:

قابل قبول نبودن برای احدی از آحاد. برای تحصیل کرده‌ها شما را به خدا طبیعی است یا مصنوعی و تحمیلی؟ طبیعی نیست که کاسب، تاجر، کارگر، دانشجو حتی طلبه در صحیح‌خواندن قرآن کم بود دارد. نقص بزرگ. باید برطرف کنیم. (۱۳۶۹/۱/۱۹) - یک واقعیت تلخ. نقیصه. بد و از عیوب موجود (حتی) نسبت به متخصص و شخصیت برجسته علمی که هر روز قرآن نخواند. (۸۶/۹/۱۷)

تعبیر مربوط به وظایف قاریان، اساتید و مسئولین برای همگانی شدن خواندن قرآن:

گام اول، آشنایی جوانان و نوجوانان. ممکن و روان. (۱۳۸۷/۷/۲۰) - همت را بر این گمارید. موظفید و مسئولید. شما باید این کار را بکنید. حرکت عمومی فقط با استدلال، بیان و اثبات، عقلانی نیست چیزهای دیگری هم در کنارش لازم است مانند احساسات، تشویقات و ایجاد شوق به قله‌های لازم (قرائت‌های زیبا)، تا همه مردم به دامنه برسند. (۱۳۶۹/۱/۱۹) - لزوم پیگیری در سه مقطع روخوانی، روان‌خوانی و مفاهیم. (۱۳۷۹/۲۰/۲۷) - لزوم جبران عقب افتادگی زیاد آموزش قرآن با کمک همه دستگاه‌ها. (۸۰/۶/۲۸) - احتیاج به تدبیر و فرهنگ‌سازی برای درست شدن. (۸۶/۹/۱۷)

۳۰ مبنای علمی و فنی طرح

در پنج بخش جهت اساتید و علاقه‌مندان

چون این طرح ابداعی، تحول در امر روخوانی و روان‌خوانی قرآن است و ۱۰ ویژگی آن که پس از بیان آسیب‌ها ذکر می‌شود، در هیچ یک از آموزش‌های روخوانی و روان‌خوانی قرآن دیده نشده است و تفاوت ماهوی با موارد مشابه خود دارد از این رو لازم بود این تفاوت‌ها و ویژگی‌ها با ذکر مبانی علمی و تخصصی در پنج بخش تبیین گردد.

برای مطالعه این مقدمات، لازم است یک نسخه از مرحله اول طرح یا از هر سه مرحله، در اختیار داشته باشید که در مواقع لزوم برای مراجعه بتوانید موارد ذکر شده را از بین کارگاه‌ها بیابید.

بخش اول: ۳ عامل پاسخ‌گو نبودن شیوه‌های متداول آموزش برای روان‌خوانی قرآن

در ابتدا بر خود واجب می‌دانم به مؤلفین و اساتید گرانقدر قرآن که از اواخر دهه ۱۳۴۰ تا کنون حقیقتاً افتخار شاگردی آن‌ها را داشته و دارم به خصوص اساتید مکرمی که کتب آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن را تألیف فرموده‌اند به همه آن‌ها ضمن دعا، اداء احترام کامل نمایم؛ زیرا کار آن‌ها، هر کدام در زمان خود بهترین کار بوده است؛ لکن کتبی که با عنوان «روان‌خوانی» قرآن چاپ گردیده و از سال ۱۳۴۷ تاکنون، مشاهده و تدریس، شده است، **بخاطر وجود سه نکته اساسی** که در ذیل به آن اشاره می‌شود، **نمی‌تواند** کارآموز (آموزنده^۳) را به روان‌خوانی قرآن برساند - غیر از افراد معدود - و نتیجه فقط همان یافتن آگاهی‌های لازم برای روخوانی اولیه قرآن است، و لذا مربیان قرآن، شاگردان خود را همیشه توصیه به تمرین می‌کنند و رسیدن به تسلط و روان‌خوانی را به خود آن‌ها **واگذار** می‌نمایند و او باید تلاش مستقل دیگری برای تمرین داشته باشد تا به مهارت روان‌خوانی برسد که آن‌هم به‌جز افراد اندک، عموماً محقق نمی‌گردد در صورتی که یک مادر برای آموزش زبان مادری، از صفر تا صد آموزش را به شخصه با فرزندش کار می‌کند تا زمانی که او

۱. اواخر دهه ۴۰ و اوائل دهه ۵۰ که برای درس به قم نرفته بودم، اساتیدی ممتاز مانند استاد نخودکی جلسه قرائت قرآن داشتند و جلسات هفتگی قرائت قرآن استاد زعفرانی و جلساتی که اساتید قرائت در حضور استاد فصیح‌القراء - که می‌گفتند استاد همه آن‌ها است - بودند، شرکت می‌کردم و استاد فصیح‌القراء جلساتی را خودشان فرمودند محضرشان حاضر می‌شدم و قواعد قرائت را به من املاء می‌فرمودند و می‌نوشتیم.

۲. البته آن زمان کتاب آموزش قرآن خیلی نبود و آنچه یافت می‌شد فقط به عنوان راهنمای تعلیم قرآن و یا عناوینی مانند تعلیم، یادگیری و فراگیری قرآن بود و بعد کم‌کم عنوان روخوانی و روان‌خوانی قرآن را پیدا کرد.

۳. چون فارسی زبان‌ها خط و اکثر علائم قرآنی را با نمونه‌های فارسی آن بلد هستند پس تعبیر آموزنده صحیح نیست چون یک بار این علائم را آموخته است. عمده چیزی که جهت خواندن قرآن برای آنان باقی می‌ماند کارورزی و مهارت است که در این طرح با تجربه و تمرین کافی به وجود می‌آید؛ بر همین اساس در این طرح بجای آموزنده تعبیر کارآموز و بجای عنوان درس از تعبیر کارگاه و بجای عنوان آموزش و تدریس از تعبیر کارورزی استفاده شده است. البته از عنوان آموزش و فراگیری نیز استفاده شده است چون این دو مطلق است و علاوه بر علم، هنر را نیز شامل می‌شود.

بتواند به راحتی و روانی سخن بگوید؛ حال گذشته از عوامل دیگر، آن سه نکته کلی، عبارت از موارد زیر است که توضیح آن‌ها در بخش دوم به عنوان راه حل، روشن خواهد شد:

۱. مقدار تمرینات، در حد انتقال علم و روخوانی قرآن است، ولی در حد ایجاد هنر «روان‌خوانی» نیست و این خلا در کتب آموزش وجود دارد.

۲. ترتیب تدریس موضوعات «روخوانی» از نظر فن آموزش، در جایگاه مناسبی قرار ندارد.

۳. آموزش موضوعات شبیه به هم مانند کرسی‌ها، حروف ناخوانا و اقسام تشدیدها و کلیه موضوعات روخوانی، در تدریس و تمرین، به طور کامل و صددرصد از یکدیگر تفکیک نشده و تدریس موضوعات مشابه به صورت مشترک صورت می‌گیرد در حالی که هر کدام برای ایجاد روان‌خوانی نیاز به تجربه و تمرین مستقل و شیپ آموزشی مناسب بدون حلقه مفقوده دارد.

اگرچه در نگاه اول، از سه عامل فوق نتوان به عنوان آسیب یاد کرد لکن با نگاه دقیق کارشناسی معلوم می‌شود عامل اول مربوط به دو عامل بعد است و دو عامل بعد سنگینی و آسیبی برای فراگیری آموزنده به وجود می‌آورد که نتیجه‌اش علاوه بر حاصل نشدن هدف روان‌خوانی، موجب زدگی عده‌ای از آموزندگان نیز خواهد شد؛^۱ اما تدابیر آموزشی سبک، ساده و روان زیر، راه حل‌های جدید علمی و فنی است که همگی ضامن است کارآموزان خود را با رضایت مضاعف و در اولین فرصت ممکن، به روان‌خوانی عینی قرآن برساند.

کلیه تدابیر و روش‌های آموزشی این طرح جدید، همان‌طور که در بالا اشاره شد، درست شبیه روش‌های یک مادر است برای آموزش زبان مادری به فرزندش که با به کارگیری تدابیر، روش‌ها و تمرینات مختلف، تمام سعی و تلاشش بر هرچه زودتر سخن گفتن خوب و روان فرزندش است؛ این طرح «جامع در شیوه‌های آسان» نیز درست با همان اقدامات آسان مادرانه، با تمام کوشش برای هرچه سریع‌تر روان‌خوان شدن کارآموزانش بنا شده، به طوری که حتی به اندازه گفتن یک مطلب غیر ضروری در روان‌خوانی هم - ولو علمی و لازم - آنان را معطل نمی‌کند و از رسیدن سریع به روان‌خوانی واقعی و حقیقی قرآن، عقب نمی‌اندازد.

۱. البته ناگفته نماند، اساتید دیروز و امروز که خود را برآستی و با افتخار شاگرد همه آن‌ها می‌دانم، زحمات فراوانی برای آموزش علوم روخوانی، روان‌خوانی و بخصوص تجوید، قرائت، سبک و صوت متحمل شده‌اند و در نتیجه این تلاش‌ها قرائت قرآن کریم را به همان تلفظ صحیح کلمات عرب که در زمان رسول اکرم صلی الله علیه و آله بوده، به خوبی حفظ کرده‌اند. شکرالله سعیم جمیعاً.

بخش دوم: ۱۰ عامل جدید برای اولین بار

جهت «تسهیل»، «تسریع» و «تضمین» روان‌خوانی قرآن و حل آسیب‌های مذکور

۴. کشف «تمرین بیشتر با کلمات کمتر» از همه آیات قرآن و دسته‌بندی آن‌ها

از بین این ده عامل، مهم‌ترین عامل برای تضمین، تسهیل و تسریع در رسیدن به هدف بزرگ روان‌خوانی قرآن، این عامل است که می‌توان به «تمرینات چند برابری» یا تمرین حد اکثری و متضاعف نیز از آن یاد نمود.

توضیح

مثال‌های عنوان هر کارگاه به این صورت است که از یک مثال در هر کلمه یا فراز آیه شروع می‌شود، بعد دو مثال در هر کلمه یا فراز (دو برابری) بعد سه مثال (سه برابری) و بیشتر و بیشتر می‌شود. این مثال‌ها بر اساس نظمی که در قرآن برای تعداد هر علامت در هر آیه وجود دارد است که با ابزارهای جدید و فضل الهی بر آن دست یافته‌ایم. این مثال‌ها گاهی یک مثال است مانند کلماتی که در آن‌ها همزه با کرسی دندانه و یا کشیدگی حرف قبل آمده (کارگاه‌های ۲۷ تا ۲۹)؛ و ممکن است به ۷ مثال در هر فراز (۷ برابری) نیز برسد مانند تعداد صدای بلند «آ» با الف کوتاه و بلند در کارگاه شماره ۱۵ و تعداد تنوین‌ها در کارگاه ۶۹؛ و حتی در قسمت تشدید، مثال‌ها تا ۱۵ برابری هم از قرآن کشف و برای تمرین با شیب ملایم مورد استفاده قرار گرفته است. نتیجه این‌گونه تمرین، در حقیقت تمرین بیشتر با کلمات کمتر است چون تمرین، متضاعف و حد اکثری و چند برابری می‌گردد. هر مورد از این تمرینات با علامت ﴿﴾ از یکدیگر جدا و دسته‌بندی شده است. این دسته‌بندی در پنجاه کارگاه مرحله اول، ۹۰ دسته و در سی کارگاه مرحله دوم ۵۰ و در بیست کارگاه مرحله سوم ۶۰ دسته را تشکیل می‌دهد. در نتیجه کل آیات قرآن در این ۱۰۰ کارگاه بر اساس موضوعات روخوانی و تمرینات چند برابری آن، در قالب ۲۰۰ دسته تقسیم و دسته‌بندی شده است. اما چگونگی کشف و استخراج این تمرینات از آیات قرآن در شمازه ۲۰ ذکر شد است. این طرح بی‌سابقه، فوائد بسیاری را رقم خواهد زد.

نتایج تمرین بیشتر با کلمات کمتر یعنی تمرینات چند برابری و متضاعف یا تمرین حد اکثری

۱. نتیجه ماهوی: تمریناتی که در روش‌های متداول برای آموزش روخوانی و روان‌خوانی وجود دارد تمریناتی از جنس انتخاب و سلیقه است در حالی که با توضیحاتی که داده شد معلوم می‌شود مثال‌های تمرینات کارگاه‌های این طرح اینگونه نیست؛ بلکه از جنس قاعده‌ای تعریف شده و نظمی نوین است که از سراسر قرآن، راجع به هر موضوع روخوانی، نسبت به آیات، کشف، استخراج و در کارگاه‌ها دسته‌بندی گردیده است.

۲. **نتیجه متنی کامل** (به‌وجود آمدن مقدار متنی که پاسخگوی روان‌خوانی باشد برای تمرین): از آنجایی که به دست آوردن مهارت روان‌خوانی، هیچ راهی جز تمرین بسیار فراوان ندارد و حجم تمرین‌ها باید واقعا به اندازه‌ای باشد که به طور حتم جواب ایجاد روان‌خوانی را بدهد و اگر به روش‌های متداول این مقدار تمرین تهیه شود، انبوهی از صفحات تمرین به وجود می‌آید که استفاده از آن تبعات منفی متعددی را در بردارد؛ در حالی که حجم، در تمرینات چند برابری، تصاعدی کم می‌شود یعنی «تمرین بیشتر با کلمات کمتر» به صورت مضاعف و حد اکثری انجام می‌گردد؛ به این ترتیب که، خواندن کلمه ای که مثلا، دارای سه مثال (سه برابری) است، برابر بوده با خواندن سه کلمه ای که دارای یک مثال باشد و ۱۰ کلمه آن، برابر با خواندن ۳۰ کلمه است؛ همچنین در فرازهای آیات که تعداد چند برابری مثال‌ها، بیشتر و بیشتر می‌شود مانند نمونه هفت برابری که از کارگاه ۱۵ بیان شد. در مواردی هم که در یک فراز، تعدد مثال در قرآن نباشد، از فرازهای فراوان کوتاه برای کثرت مثال استفاده شده است و یکی از رموز استفاده از عنوان کارگاه به جای عنوان درس همین کار، کارآموزی و کارورزی است.^۱

۳. **نتیجه آموزشی موفق:** وقتی کارآموز یا آموزنده، کار یا مطلبی را یاد گرفت در همان لحظه یک فرصت استثنایی به وجود می‌آید تا دانسته خود را پیاده کند و وجود تمرینات چند برابری، زمینه بسیار خوبی فراهم می‌کند برای استفاده کردن کامل وی از این فرصت طلایی، که آموخته خود را در نمونه‌های فراوان پیاده نماید و از موفقیت و هنرنمایی خود لذت ببرد چون می‌بیند توانسته است دانسته خود را چندین برابر پیاده نماید و این مشوقی است که بیشتر تمرین کند و در نتیجه این فرصت بسیار مهم آموزشی، به تمرین اندک، فروخته نشده است.

۴. **نتیجه اجرایی همه جانبه:** به موازات استفاده از تمرینات چند برابری، این نتیجه قطعی نیز به وجود می‌آید که از کلاس، استاد، زمان، تجربه و تمرین نیز چندین برابری استفاده می‌شود.

از نتایج متعدد دیگر، این که هدف اصلی، زودتر به وجود می‌آید یعنی علاوه بر عامل **تسهیل و تضمین**، عاملی مهم در **تسریع** نیز است و باز نتیجه‌ای که از همه این‌ها به وجود می‌آید این است که **خسته کننده نیست**.

علامت * که در بین کلمات و فرازهای آیات وجود دارد برای **تغییر نوع تمرین** می‌باشد؛ مثلا هنگام پایان یافتن تمرین با کلمات و شروع تمرین با فرازهای آیات از آن استفاده شده است که لزوما نیازی نیست کارآموز معنای آن را بداند.

۱. عنوان کارگاه بیش از ۵۰۰ بار، پر تکرارترین کلمه در طول طرح است. کارگاه معنا و مفهوم خودش را در لزوم کار و تجربه و تمرین تخصصی برای به دست آوردن هنر روان‌خوانی، با خود دارد. در حقیقت اکثر مبانی علمی و فنی که برای طرح ذکر شده است نتیجه‌اش به نوعی، کار کارگاهی کارورزان است که بعضی از آن‌ها ذکر می‌شود: همین تمرینات چند برابری، چهارمین زنگ از زنگ‌های چهارگانه در عنوان ۵، عنوان ۶ قسمت آخر، عنوان شماره ۷ و ۲۴ و اکثر عناوین دیگر، همچنین چهار تمرین در کلیه «کار عملی»‌ها.

۵. وجود تمرین بیشتر با کلمات کمتر در حد ایجاد روان‌خوانی اجمالی^۱ در هر کارگاه

(از نظر کمی) و

بیان چگونگی استفاده از آن‌ها با علامت زنگ 🔔 🔔:

دو هدف برای تمرین در هر کارگاه

روخوانی و روان‌خوانی دو هدفی است که برای نتیجه کارگاه‌های این طرح رساننده به روان‌خوانی، تهیه و تنظیم شده است.

هدف اول، آشنایی بیشتر با موضوعات روخوانی قرآن و خواندن تعدادی از مثال‌های آن است و این هدف با همان چند خط اول کارگاه، حاصل می‌شود و اگر تمرین کارگاه از سه یا چهار خط بیشتر باشد علامت زنگ آمده است که برای هدف اول همین مقدار کافی است.

هدف دوم، روان‌خوانی است یعنی تمرینات باید برای تجربه و تمرین به اندازه‌ای باشد که نیاز ایجاد مهارت اجمالی را پاسخ دهد. تمرین بیشتر با کلمات کمتر یعنی تمرینات چند برابری، متضاعف و حد اکثری که در بند شماره قبل ذکر شد برای تأمین این هدف است.

طی کردن ۴ مرحله روان‌خوانی در هر کارگاه به کمک علامت زنگ

هر فرد بر اساس توان خود با دیدن علامت زنگ باید به ترتیب، چهار مرحله زیر را که کلیدهای مهمی برای کسب و دریافت روان‌خوانی است، انجام دهد.

🔔 🔔 **زنگ‌های چهارگانه:**

۱. **زنگ برگشت** به تکرار کلمات قبل در صورتی که به راحتی و روانی، خوانده نشده باشد.
۲. **زنگ تغییر روش تمرین** به طرق مختلف، مثلاً از تمرین انفرادی به دو نفری یا جمعی تبدیل گردد.
- شش نوع از روش‌های تمرین** برای کلاس‌ها در زیر ذکر شده است و سپس برنامه افرادی که بدون کلاس از طرح استفاده می‌کنند ذکر خواهد شد:
 ۱. فرد خوانی که هرکس یک یا دو کلمه بلند بخواند و دیگران به آن گوش کنند البته با هدایت استاد.
 ۲. خواندن به صورت گروه‌های دو نفره، که هر کدام یک کلمه برای همدیگر بخوانند و استاد هم بر آنان نظارت کند و نکات لازم را تذکر دهد.
 ۳. جمع‌خوانی آهسته یعنی هر فرد برای خود بخواند و استاد در حد یک یا چند کلمه نظارت و سپس به نفر بعدی سرکشی کند.
 ۴. جمع‌خوانی بلند یعنی کارآموزان با صدای بلند بخوانند و استاد به خواندن آنان رسیدگی نماید.
 ۵. هم‌خوانی و تکرار کارآموزان بعد از خواندن استاد فقط برای بعضی کلمات
 ۶. هم‌خوانی، در حد چند کلمه که یکی از افراد با نظارت استاد بخواند و بقیه تکرار نمایند.

۱. تعبیر اجمالی به این جهت است که روان‌خوانی کامل را هم‌پوشانی کارگاه‌ها آرام آرام به وجود می‌آورند و الا تمرینات، بیش از مقدار متعارف در تمرین‌های متداول است.

اما برنامه افرادی که انفرادی از طرح استفاده می‌کنند:

آن‌ها نباید همیشه به تنهایی تمرینات کارگاه‌ها را بخوانند و حتما باید اصول صحیح‌خوانی که در کارگاه اول ذکر شده است را دقیق عمل نمایند.

۳. **زنگ تفریح** در صورتی که دقایقی نیاز به استراحت باشد.

۴. **زنگ جهش** و رفتن به کارگاه بعد؛ این زنگ برای افرادی است که قدرت خواندن و نوشتن فارسی آنان خوب است و الا در مواردی مانند کلاس‌های ابتدایی، هر کارگاه باید به طور کامل خوانده شود.

از آنجایی که کسب هنر روان‌خوانی فوری نیست از این رو برای نتیجه‌گیری بهتر و بیشتر، تمرین‌ها باید در فاصله‌های زمانی متعدد انجام شود و **نباید به طور متمرکز** در یک جلسه صورت گیرد، از این رو فردی که با تسلط می‌خواند همان چند خط اول، برای مرحله اول هر کارگاه کافی است؛ لذا وقتی به اولین علامت زنگ رسید و کلمات قبلی را روان و راحت و صحیح خوانده باشد؛ به کارگاه بعد جهش کند؛ در کارگاه بعد نیز در صورتی که چند خط اول، تا علامت زنگ را روان و راحت و صحیح بخواند باز به کارگاه بعد برود و همین‌طور جلو رود تا به «کارعملی» که بعد از هر چند کارگاه است، برسد؛ اما دیگر جلوتر نرفته، و در همان زمان یا زمانی دیگر، مجدانه **برگشت کند** و ادامه تمرین‌ها را از علامت زنگ اول تا علامت زنگ دوم، کارگاه به کارگاه آن‌طوری که در کارگاه یکم ذکر شد بخواند و پیش رود و به همین ترتیب عمل کند تا در یک یا چند جلسه خواندن کارگاه‌های راجع به یک موضوع تا علامت زنگ آخر که گاهی تا هفت مورد و بیشتر هم وجود دارد، به اتمام رسد.

چرا جهش؟

دلیل اصلی ذکر شد یعنی ضرورت متمرکز نبودن تمرینات؛ چون این روش **اولا** قدرت روخوانی را در ذهن تثبیت می‌کند و **ثانیا** توانایی بیشتری برای پردازش اطلاعات در هنگام خواندن حاصل می‌نماید و **ثالثا** مهارت روان‌خوانی را به تدریج در روح و روان، تزریق می‌کند و در نتیجه قدرت مهارت بیشتری برای کسب هنر روان‌خوانی بوجود می‌آورد و **رابعا** این روش، با احساس پیشرفت برای کارآموز، باعث تنوع و نشاط لازم در تمرین و مانع یک نواختی و خستگی می‌شود.

۶. ایجاد تفکیک صددرصدی در کلیه موضوعات شبیه به هم و تمریناتش، نتایج و آمار

بعد از دوعامل فوق از نظر کیفی و کمی تمرینات، عامل دیگری که بسیار می‌تواند در تسهیل و تضمین امر مهم روان‌خوانی مؤثر باشد مسأله تفکیک صددرصدی موضوعات روخوانی است. موضوعات کلی روخوانی ۸ چیز می‌باشد و عبارت از ۴ علامت اصلی (صدا، سکون، تنوین و تشدید) و ۴ موضوع قواعد روخوانی است یعنی ۱. حروف والی، ۲. وقف، ۳. علائم، ۴. تبدیل. در این ۴ موضوع ۱۳ مبحث وجود دارد که پنج عنوان آن مربوط به حروف والی است (۱. لین، ۲. ناخوانا با علامت، ۳. ناخوانا با کرسی شدن برای تنوین و غیر تنوین، ۴ و ۵. همزه وصل و لام حروف شمسی) و سه عنوان مربوط به نحوه وقف است و سه عنوان مربوط به علائم (مد، قف و قلب به میم) و دو عنوان تبدیل صدای کوتاه به بلند و بلند به کوتاه. این ۱۳ موضوع و آن ۴ علامت اصلی در کتب متداول آموزش روخوانی قرآن در قالب ۱۳ تا ۲۴ درس آمده است در حالی که هرچه موضوعات آموزشی، بیشتر تفکیک گردد - مانند روشی که در مکتب‌خانه‌های قدیم اجرا می‌شد - فراگیری آن راحت‌تر می‌شود از این رو این ۱۷ موضوع، تا جایی که امکان داشته است در این طرح ساده، هجا

و تجزیه شده و با روش نوین تفکیک صددرصدی، تبدیل به ۷۰ موضوع مستقل شده است و در قالب ۹۰ کارگاه تجربه و تمرین می‌شود.

یعنی موضوع هر کارگاه بسیط است و هیچ‌یک از موضوعات روخوانی قرآن ولو شبیه به هم باشد، در ابتدا، در یک کارگاه به صورت مشترک ذکر نشده است و پس از آن که موضوعات مشابه به طور مستقل ذکر شد، تمرینات مشترک، تحت عنوان **خودآزمایی** طراحی و ارائه گشته است؛ به طور مثال فقط کرسی دندان‌ها برای همزه در ۴ کارگاه آمده است، به این ترتیب که همزه در بالا یا پایین دندان‌ها یا روی کشیدگی حرف قبل باشد و کارگاه چهارم خودآزمایی جهت تمرین برای هر سه مورد است بر همین اساس ۲۲ مورد از کارگاه‌ها موارد مشترک^۱ و ۷۰ کارگاه موضوعش بسیط است^۲؛ در نتیجه هیچ‌گونه به هم‌تنیدگی موضوعات مشابه به یک‌دیگر که کار روان‌خوانی را مشکل سازد، وجود ندارد و این روش آسان‌سازی، راه حل آسیمی است که در شماره ۳ بیان شد.

نتایج اعمال تفکیک صددرصدی در موضوعات کلی و جزئی روخوانی و تمرینات مربوطه:

۱. **خود آموز شدن** طرح: اعمال تفکیک صددرصدی در کلیه موضوعات کوچک و بزرگ باعث می‌شود که کارگاه‌ها دیگر نیازی به متن درس و تدریس نداشته باشد و بدون استاد، تمام کلمات و فرازهای آیات، مرحله به مرحله بی‌هیچ پیچیدگی، برای تمام سطوح، به راحتی و به روانی، قابل خواندن شود و لزوماً دیگر نیاز به استاد نداشته باشد. (بعدا گفته خواهد شد.) از این رو برای اجرای این طرح بجای عنوان تدریس از تعبیر تجربه و تمرین استفاده شده است.

۲. **ایجاد کارورزی** لازم برای رسیدن عینی به روان‌خوانی: مهارت روان‌خوانی بدون تمرین و کارورزی به وجود نمی‌آید و علاوه بر تمرینات چند برابری که ذکر شد، روشی که می‌تواند تمرین حداکثری را برای کارورزی و ایجاد روان‌خوانی، به طور تمام و کمال، تأمین کند، تفکیک صددرصدی موضوعات کلی و جزئی است؛ از این رو مبنا و اساس این طرح تضمینی، بر کار کارگاهی در قالب‌های مذکور استوار شده؛ لذا به جای عنوان درس، از عنوان کارگاه استفاده شده است.

آمار عددی مدیریت بسیار مؤثر تفکیک، برای کارورزی در روان‌خوانی ۸۸ کارگاه

۳۶ کارگاه مربوط به **چهار علامت اصلی** روخوانی است: یعنی صدا و سکون - بدون قواعد - ۲۱ کارگاه، تنوین ۴ کارگاه و دوازده قسم تشدید در قرآن، ۱۱ کارگاه

۵۲ کارگاه مربوط به علامت‌های مربوط به **قواعد روخوانی** است؛ - تعبیر علامت‌های قواعد به این خاطر است که در این طرح آسان، بجای ذکر قواعد، علائم قواعد نشان داده می‌شود - : یعنی کرسی‌ها و حروف ناخوانا ۱۷ کارگاه، وقف و علائم وقف و مد ۱۳ کارگاه، علامت قلب به میم و «ن» و «م» بی‌علامت ۵ کارگاه، هاء ضمیر ۳، واو و یاء لین ۳، صدای بلند، تبدیل به صدای کوتاه ۴ و همزه وصل ۷ کارگاه.

۱. در مرحله اول طرح کارگاه‌های ۵، ۱۲، ۱۵، ۱۷، ۳۰، ۳۳، ۳۸، ۴۱، ۴۴، ۴۹ و ۵۰؛ و در مرحله دو طرح کارگاه‌های ۵۱، ۵۴، ۵۶، ۵۸، ۶۲، ۶۶، ۶۸، ۷۲، ۷۶، ۷۹ و ۸۰؛ و در مرحله سوم کارگاه مشترک نیست.

۲. از کارگاه ۹۳ تا ۱۰۰ تمرین لحن لازم و واجب است و جمع عدد ۳۴ و ۵۲ که ذکر شده ۸۶ کارگاه است و تا ۹۲، شش کارگاه دیگر عبارت است از ۴ کارگاه مربوط به یادآوری‌های آخر و اول هر مرحله از طرح، و ۲ مورد دیگر مربوط به کارگاه شماره ۱ اصول خواندن و تمرین و کارگاه ۹۱ حروف مقطعه است.

یعنی از ۱۰۰ کارگاه

در ۸۸ کارگاه، ۷۰ عنوان روخوانی که در بالا ذکر شد تمرین شده است و بقیه کارگاه‌ها تا ۸۸، تمرینات مشترک می‌باشد (۱۸ کارگاه) و کارگاه‌های یادآوری‌ها در پایان و اول مراحل طرح (کارگاه‌های ۵۰، ۵۱ و ۸۰) و ۱ کارگاه حروف مقطعه و ۸ کارگاه تمرین مضاعف برای ۵ لحن و حروف مشابه در تلفظ که از کارگاه ۹۳ شروع می‌شود همگی، ۱۰۰ کارگاه را تکمیل می‌نمایند.

با این شیوه معلوم می‌شود چگونه به روش‌های کارشناسی، می‌توان و باید تمرین، تجربه و کاروزی لازم، بوجود آورد تا زمینه برای تأمین هدف بزرگ روان‌خوانی حاصل شود مانند تفکیک صددرصدی، نه کمتر، و روش‌های دیگر که در آموزش‌های متداول، نیست.

۷. استفاده از علائم قواعد بجای ذکر قواعد

و ذکر قواعد، نکات، نه لازم و تفاوت رسم الخط‌های قرآن‌ها در پاورقی

اساس طرحی که در دست دارید مبنی بر آن است که هر چه زودتر کارآموز را به هدف مهم روان‌خوانی صحیح برساند؛ از این رو تا جایی که ممکن بوده جهت تسهیل در رسیدن به هدف روان‌خوانی از بکار بردن اصطلاحات پرهیز شده و همچنین تعریف هیچ قاعده‌ای و بلکه هیچ نکته غیر ضروری ولو لازم، در متن، ذکر نمی‌شود و فقط تمرین است و تمرین^۲ در این طرح بسیار ساده، کلیه قواعد فقط با علامت آن، که در عنوان کارگاه آمده، تجربه و تمرین می‌گردد مگر در تعیین حرکت همزه وصل در ابتدا که اجرای این روش امکان نداشت و در این مورد قاعده آن ذکر شده است و حتی در این‌جا نیز برای کارآموزانی که آمادگی فراگیری قاعده را ندارند عین کلیه کلمات موجود در قرآن در کارگاه ذکر شده است.

نتیجه استفاده از علائم قواعد بجای ذکر قواعد و تفکیک صددرصدی

مدیریت بیان قواعد با ذکر علائم آن و تفکیک صددرصدی که در شماره قبل ذکر شد باعث یک نتیجه بزرگ می‌شود و آن این که کارگاه‌ها نیازی به متن درس نداشته باشند مگر اندکی بسیار کوتاه، آن‌هم در بعضی از کارگاه‌ها؛ و آن چه در اول بعضی از کارگاه‌ها آمده، همان نمونه‌ها و کلمات فارسی جهت آمادگی بیشتر برای تمرینات است. این نتیجه علاوه بر نتیجه تسهیل و تسریع است که ذکر شد.

البته با توجه به این که از یک طرف می‌بینیم در کتب ادعیه معمولاً قواعد، علامتگذاری نشده است و از طرف دیگر شاهد قرآن‌هایی با رسم الخط‌های مختلف نیز هستیم، از این جهت قواعد و بعضی از اصطلاحات و

۱. همچون مادری که سعی می‌کند هرچه زودتر فرزندش، به خوبی و روانی، سخن بگوید؛ البته این سخن برای بقیه عوامل نیز هست که برای اختصار ذکر نشده است.

۲. مانند یاد گرفتن سخن گفتن کودک با زبان مادری که هیچگونه قاعده‌ای برای او ذکر نمی‌شود و فقط با تمرین است و تمرین؛ البته بسیاری از عوامل «تضمین»، «تسهیل» و «تسریع» برای کسب «روان‌خوانی قرآن» که در این مقدمات ذکر شده نیز شبیه اقدامات مادران در انتقال زبان مادری است، آن‌طور که در پشت جلد ذکر گردیده؛ لکن برای اختصار، تطبیق جزء به جزء این شباهت‌ها به عمل نیامد است.

نکات مورد نیاز، برای افراد علاقه‌مند در پاورقی ذکر شده است (مانند پاورقی‌های مربوط به اشباع «هاء ضمیر» در کارگاه‌های ۳۶ تا ۳۸).

۸. ذکر قواعد به وسیله علائمش، قبل از تنوین و تشدید (یعنی در جایگاه مناسب فنی و آموزشی)

در آموزش‌ها به طور معمول، قواعد مربوط به روخوانی، پس از پایان تدریس علائم روخوانی یعنی بعد از تشدید، آموزش داده می‌شود؛ در حالی که در این طرح راحت، قبل از ذکر تنوین و تشدید کلیه قواعد با علائم آن‌ها تجربه و تمرین می‌شود (از ۴۵ عنوان علائم قواعد، ۲۸ عنوان قبل از تنوین و تشدید و ۱۷ عنوان قبل از تشدید) که همه آن‌ها در تمرینات تشدید، خود به خود بازتمرین می‌شود و این روش نیز عامل مهمی برای تسهیل در رسیدن به هدف روان‌خوانی است.

نتیجه اول این تدبیر مهم آموزشی این است که کارآموز در کارورزی علائم قواعد، بار سبک‌تری را تجربه می‌کند

نتیجه دوم این که کارآموز با کارورزی، تجربه و تمرین بیشتر، آمادگی بهتری برای به دست آوردن هنر بکارگیری تنوین و تشدید، برایش حاصل می‌شود و زودتر به هنر روان‌خوانی قرآن می‌رسد

نتیجه سوم این که وقتی کارآموز به تجربه تشدید می‌رسد که مرکز ثقل کارورزی روخوانی قرآن است، همه قواعد روخوانی را با علائمش تجربه و تمرین کرده است و بسیار بسیار راحت، صرفاً به کارورزی ۱۲ قسم تشدید در قرآن، می‌پردازد و دیگر نیازی نیست که با سنگینی بار تشدید، تجربه‌های جدیدی را همراه آن اضافه کند.

با نگاهی به فهرست، معلوم می‌شود این مدیریت جدید و بسیار مهم و لازم و ضروری، در این طرح نو چگونه انجام پذیرفته است؟ یعنی پس از تجربه و تمرین اولیه سکون در کارگاه ششم، از کارگاه ۷ تا ۳۸ علائم قواعد روخوانی با بیش از ۴۰۰ فراز آیه بدون همزه وصل و تنوین و تشدید، ذکر شده که از نظر فنی و کارشناسی، باعث راحتی و روانی کارورزی، برای کارآموز است و در کارگاه ۳۹ دومین درس سکون و سپس موضوعات دیگر (بدون همزه وصل و تنوین و تشدید) تا کارگاه ۵۰ آمده است؛ اما در مرحله دوم کلیه علائم قواعدی که نیاز به تشدید نداشته، با همزه وصل و تنوین در قالب ۷۰۰ آیه ذکر شده است؛ به طوری که در مرحله سوم به جز اقسام دوازدهگانه تشدید، چیز دیگری برای گفتن باقی نمی‌ماند و کارآموز با این تدابیر، فقط به فقط بار تمرین نسبتاً سنگین تشدید را بدون اضافه شدن چیز دیگر، در راحتی کامل تجربه می‌کند.

۹. ترتیب دادن علائم و قواعد، بر اساس کثرت استعمال در قرآن

ترتیب دادن و تعیین مکان مباحث، علاوه بر نکات فنی و آموزشی که در بند قبل ذکر شد، بر اساس آمار موجود و کثرت استعمال در قرآن، صورت گرفته است. این تدبیر برای این بوده که برای شاهد مثال‌های مربوط به موضوعات روخوانی و جهت تضمین در رسیدن به این هدف بزرگ، از آیات قرآن بیشتر استفاده شود؛ به طور مثال بر اساس آماری که پژوهش و تحلیل نرم افزاری آیات قرآن نشان می‌دهد؛ بعد از صداهای کوتاه، سکون، حدود ۹ هزار بار از صدای «آ» و حدود بیش از سه برابر هر یک از صداهای «ای» و «او» بکار

رفته است.^۱ از این رو سکون، در کارگاه شش، قبل از صداهای بلند، تمرین شده و از آنجایی که کرسی الف برای همزه، بیش از هفت برابر هریک از کرسی‌های «یاء» و «واو» برای همزه، آمده^۲، لذا تجربه و تمرین کرسی الف برای همزه، بعد از سکون و قبل از صداهای بلند در کارگاه هفت آمده است و همین‌طور تقدیم بسیاری از مباحث دیگر در این طرح؛ و از نظر فن آموزشی تمرین و ایجاد تسهیل برای رسیدن به روان‌خوانی، یعنی برای به دست آوردن مثال‌های فراوان با بار سبک‌تر برای کارآموز، رعایت اینگونه مسائل، نسبت به رعایت مسائل دیگر آموزشی مانند ذکر موارد کرسی در یک جا، اولویت دارد.

۱۰. باز کردن حسابی ویژه جهت همزه وصل تا به فلش‌های رو یا زیر آن یا رنگی بودن آن نیاز

نباشد با دو مرحله‌ای کردن خواندن سکون

بکارگیری این روش در تضمین و تسهیل برای رسیدن به هدف بزرگ روان‌خوانی قرآن بسیار مؤثر است. تحلیل نرم‌افزاری کلمات قرآن نشان می‌دهد، همزه وصل نزدیک به ۱۳۵۰۰ مرتبه در قرآن آمده به طوری که ممکن است در هر خط قرآن یک یا چند مورد از آن مشاهده گردد. همزه وصل علامت است برای این که کلمه قبل از آن به کلمه بعد از آن بچسبد به همین خاطر در بعضی از آموزش‌ها از **فلش‌های راهنما** استفاده می‌شود که از پایین یا بالای همزه وصل رد می‌شود تا برای خواننده یادآور وصل دو کلمه در خواندن باشد. البته کار دقیقی است که باید با مهارت لازم انجام گردد اما با **دو تدبیر آموزشی - تمرینی، یعنی دو مرحله‌ای کردن خواندن سکون، روشن می‌شود که دیگر نیازی به این فلش‌ها نیست:**

تدبیر آموزشی اول: تمرین فراوان با خواندن بیش از ۲۰۰۰ سکون (مثلاً بدون همزه وصل):

اگر در کارورزی سکون بدون همزه وصل، در ابتدا، تمرین کافی و وافی انجام گردد به اندازه‌ای که خواندن سکون در همه حالات و کلمات به جز همزه وصل، به درجه مهارت رسیده باشد تنها در این صورت، خواندن سکون با همزه وصل نیز آسان شده است. به همین دلیل در این طرح ابتکاری، خواندن کلمات دارای همزه وصل در مرحله دوم قرار داده شده و در مرحله اول در مدیریتی کلان بیش از **دو هزار سکون در قالب ۶۰۰ فراز آیه بدون همزه وصل**، از قرآن استخراج و در ۴۵ عنوان کارگاه (از کارگاه ۶ تا ۵۰) برای کارورزی لازم، ارائه شده است. تا تسلط دقیق در خواندن کلمات ساکن‌دار ایجاد شده و پس از آن، آمادگی کامل برای خواندن راحت و دقیق همزه وصل به وجود آمده باشد.

تدبیر آموزشی دوم: تمرین برای ۵ قسم همزه وصل در کارگاه‌های مستقل

در ابتدای مرحله دوم طرح، تمرین همزه وصل، به بیش از ۵ قسم تقسیم شده است که ۵ قسم آن ذکر شده و بقیه در مرحله سوم (تشدید) آمده است.

نمونه‌های مختلف همزه وصل بدون تشدید، به روش تمرین بیشتر با کلمات کمتر، ۲۴۰ فراز آیه در کارگاه ۵۲ تا ۵۸:

۱. در کارگاه ۵۲، همزه وصل بدون لام با ۴۰ مثال

۱. سکون بیش از ۳۷ هزار. صدای «آ» با الف کوتاه و بلند حدود ۲۸ هزار. صدای ای ۱۱ هزار. صداز او ۱۰ هزار.
۲. کرسی الف برای همزه ۷ هزار. کرسی واو برای همزه ۷۰۵. کرسی یاء در وسط و آخر برای همزه ۹۱۰.

۲. در کارگاه ۵۳، همزه وصل با لام ساکن در ضمن ۵۶ مثال
۳. در کارگاه ۵۴، همزه وصل با لام ساکن و بدون لام با ۱۹ مثال
۴. در کارگاه ۵۵، همزه وصل نزد «لام» و «لا» با علائم مختلفش با ۵۸ مثال
۵. در کارگاه ۵۶، خود آزمایی خواندن انواع همزه وصل با ۳۴ مثال
۶. در کارگاه ۵۷، اشاره‌ای به همزه وصل در اول کلام با ۸ مثال
۷. در کارگاه ۵۸، خواندن همزه به صورت‌های مختلف همراه با همزه وصل با ۲۷ مثال

نتیجه این است که با تمرین در یک شیب بسیار ملایم، بلکه نامحسوس کارورزی، روان‌خوانی و ملکه لازم نسبت به خواندن سکون بدون همزه وصل و در حالات مختلف با همزه وصل که در بالا ذکر شد به دست می‌آید. ان شاء الله

این شیوه در آموزش‌های متداول، وجود ندارد و یا در همان درس اول سکون، چند کلمه‌ای هم با همزه وصل، آن هم همراه با الف و لام آورده شده و یا بعد از تدریس تشدید، همزه وصل و تبدیل شدن صدای بلند به کوتاه را آورده‌اند که به طور قطع، عدم تفکیک‌های لازم، نه تنها روان‌خوانی ایجاد نمی‌کند بلکه فراگیری را هم سرد و دشوار می‌سازد ولی با به کارگیری شیوه‌های نوین فوق، حتی بدون استفاده از فلش‌های مذکور، هم سردی ایجاد نمی‌شود و هم با تسهیلاتی که فراهم شده، عشق و شوق فراوان به خواندن که در حقیقت یک نوع هنرنمایی کارآموز است ایجاد می‌گردد.

❖ هفت شیوه فوق، عوامل حل آسیب‌هایی است که در ابتدا مطرح گردید

❖ و سه شیوه زیر عوامل دیگری برای تسهیل، تسریع و تضمین روان‌خوانی قرآن می‌باشد.

۱۱. استفاده از نمونه‌های فارسی و کلمات فارسی قرآنی،

در ورودی کارگاه‌ها

یکی از کارهای مهمی که این طرح تحقیقاتی - آموزشی، انجام می‌دهد مدیریت ذهن کارآموز است. سعی شده برای آمادگی ذهن مخاطب و تسهیل کار خواندن، تا آن جایی که امکان دارد مباحث روخوانی قرآن، بدون هیچ گفتار یا مقدمه‌ای با کلمات فارسی و با خواندن کارآموزان شروع شود. برای این کار علاوه بر کلمات فارسی، از کلمات عربی و قرآنی که در فارسی استفاده می‌شود و نیازی به ترجمه ندارد^۱ نیز استفاده شده است؛ تا ذهن کارآموز به اندازه کافی به موضوع کلمات قرآنی مورد بحث، مدیریت گردد و در نتیجه با این نوع کار کارگاهی، راحت‌تر به خواندن و روان‌خوانی کلمات و فرازهای مورد بحث برسد. این کلمات در اول کارگاه‌ها به طور شاخص به نمایش گذاشته شده است؛ (مانند ۳۶ کلمه در کارگاه ۶ جهت آمادگی لازم برای سکون مانند اصغر، اکبر و بیش از ۲۴ کلمه در کارگاه ۸۲ جهت آمادگی لازم برای تشدید مانند سید، قوت و همچنین در کارگاه‌های دیگر) این مدیریت، کارآموز را به این نکته رهبری می‌کند که علائم به کار

۱. برای هر موضوع روخوانی به طور جداگانه کلیه کلمه‌های قرآنی مربوطه از معجم المفهرس شنایایی و استخراج شده است.

رفته در قرآن، همان است که در فارسی با آن‌ها آشنا هست و بر اساس آن به راحتی و با آمادگی بیشتر می‌تواند کلمات قرآن را نیز بخواند.

۱۲. طراحی «کارعملی» به جای تمرین و پرسش و بیان انتظارات،

در پایان هر دسته از مباحث

بجای «تمرین و پرسش» و ذکر اهداف و انتظارات از آموزنده که در بعضی از کتب آمده است و ثمره‌اش بیشتر ذهنی و علمی است، در این طرح ابداعی، بعد از هر چند کارگاه که مربوط به یک موضوع بوده، با نوآوری خاص، چهار نوع تمرین متفاوت، **در ۲۴ کارعملی برای ۱۰۰ کارگاه**، طراحی شده است. کارعملی‌ها جهت کارورزی و کارآمدی بیشتر، در جهت تضمین امر بسیار مهم روان‌خوانی است. اگر فرصت باشد، کارعملی‌ها در کلاس انجام شود و اگر فرصت نباشد - چون اولویت اول، خواندن کارگاه‌ها در کلاس است - آموزندگان کارعملی‌ها را در خارج از کلاس انجام دهند و در کلاس بررسی شود.

در این کارعملی‌ها، تمرین خواندن و غیر خواندن که کلیدهای مهارت‌یابی و روان‌خوانی است وجود دارد.

کارعملی‌ها خلاصه‌ی چندین کارگاه نیز هست و سه تمرین غیر خواندن آن، طراحی روش‌هایی است که کارآموز را به کشف سه چیز که از موانع روان‌خوانی است سوق می‌دهد:

۱. کشف اشکالات برای بر طرف کردن،
۲. کشف کلمات خاص معین شده برای تمرین بیشتر
۳. کشف تفاوت‌های کلمات شبیه به هم، برای ایجاد قدرت در پردازش ذهن.

کارکرد کشفیات فوق این است که هر مطلب را در ذهن، نهادینه می‌کند؛ و سرعت پردازش فهم را برای آشنایی کامل و بکارگیری صحیح حروف و علامت‌ها در هنگام خواندن، قدرت می‌بخشد؛ و صحیح‌خوانی و روان‌خوانی را در روح و روان، تقویت و تثبیت می‌نماید.

۱۳. استفاده از دو دسته کلید برای صحیح‌خوانی و روان‌خوانی قرآن

دسته کلید اول، عوامل بازدادنده از غلط‌خوانی است که در حقیقت هفت روش و اصل برای خواندن را تحت عنوان کلیدهای صحیح‌خوانی و تمرین، در اختیار ما قرار می‌دهد که در کارگاه اول بیان شده است.

دسته کلید دوم، عوامل لازم برای روان‌خوانی است که در حقیقت چهار کارعملی را تحت عنوان کلیدهای روان‌خوانی معرفی می‌کند. این دسته کلید در ۲۴ کار عملی برای ۱۰۰ کارگاه آمده است و در کارعملی شماره ۲ توضیح داده شده است.

لازم است کلیدهای این دو دسته کلید را به خوبی بشناسیم و برای نتیجه‌گیری کامل، همیشه از همه آن‌ها استفاده کنیم. در حقیقت اصل طرح، و تهیه و تنظیم این دو دسته کلید، دو بال برای پروازی نتیجه بخش جهت تضمین برای رسیدن به هدف بسیار ضروری روان‌خوانی قرآن است؛ از این رو ضروری است از این دو دسته کلید در تمامی مراحل طرح، به طور حتم استفاده شود.

بعضی از موارد این دو دسته کلید، در کتاب‌های آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن نیز به صورت پراکنده مورد تأکید قرار گرفته است ولی این طرح کاربردی با اضافه کردن موارد جدید، آن‌ها را به شیوه‌ای نو دسته‌بندی و برای اولین بار به انتظام کشیده است.

روان‌خوانی تا روان‌خوانی، بالاترین هدف طرح، در نتیجه ۱۰ تدبیر آموزشی فوق

مدیریت‌های آموزشی فوق عبارت است از ۴ مورد اول راجع به کم و کیف خاص تمرینات و ۲ مورد بعد مربوط به علائم قواعد و ۴ مورد آخر، برای تصحیح و تثبیت قدرت روان‌خوانی است. همه آن‌ها هرکدام به نوعی در کارورزی و پردازش لازم آموخته‌ها، برای کسب روان‌خوانی عینی، و رسیدن به این هدف نهایی، بسیار کارساز و مؤثر است. تک تک این عوامل، کارشناسی شده و پایه و اساس شکل گرفتن هر یک کارگاه است و در حقیقت نتیجه خواندن دقیق و کامل این کارگاه‌ها **روان‌خوانی تا روان‌خوانی** است یعنی بالاترین هدف طرح که روان‌خوانی قرآن کریم است، در این دوره‌ی نوین، از همان اولین کارگاه، با روان‌خوانی اجمالی شروع می‌شود و آنقدر شیب آموزش و کارورزی، در این طرح نوین، بخاطر تفکیک صددرصدی موضوعات، اندک است که بر خلاف روند آموزش‌های متداول، کارگاه به کارگاه، روند روان‌خوانی، تا آخرین کارگاه، بدون حتی یک حلقه مفقوده ادامه می‌یابد؛ چنان‌که به طور مثال پس از تجربه و تمرین سه صدای کوتاه و کارورزی اولیه سکون در کارگاه ۶، از کارگاه ۷ تا ۱۲ در قالب ۴ موضوع (همزه در اول، وسط و آخر کلمه، لحن عربی واو و کاف، شکل‌های دیگر حروف «ک»، «ت» و «ج») بیش از ۷۰ فراز آیه قرآن با تمرینات خاص، فقط با صدای کوتاه، دسته‌بندی شده که به راحتی و روانی ابتدایی، حتی برای ضعیف‌ترین افراد به آسانی قابل خواندن است؛ البته اگر از ابتدا شروع کند و کارگاه به کارگاه به ترتیب پیش برود. خواندن این ۷۰ فراز آیه در ۱۲ کارگاه، آمادگی بسیار زیادی را برای درک و خواندن صداهای بلند و کارگاه‌های بعد ایجاد می‌نماید و طرح با همین خصوصیت تا پایان ادامه می‌یابد. نتیجه‌ای که از استفاده کامل از تأثیر عوامل فوق بدست می‌آید این است که این طرح جامع در شیوه‌های آسان، ضامن است تا کارآموز، روان‌خوانی را به دست آورد و در پایان، به وسیله ویژگی‌های این طرح بی‌سابقه، قدرت و هنری پیدا کند که نزدیک به ۱۰۰ ذخیره و اطلاعات مهارتی خود را در هنگام خواندن قرآن، به صورت پیاپی و بدون تأمل، پردازش و پیاده نماید. (ذخائر و اطلاعات یعنی ۷۰ علامت روخوانی و علائم مربوط به قواعد روخوانی به اضافه ۲۸ یعنی حرف الفبا در قالب ۹۲ کارگاه که در این طرح تجربه و تمرین می‌شود)

بخش سوم: ۷ ویژگی محتوایی دیگر

۱۴. استفاده از خط عربی و علامت خط فاصله

همسان سازی کتاب آموزش و کارورزی با مصحف شریف، کاری است لازم تا کارآموز پس از اتمام کتاب درسی و ورود به قرآن با خطی جدید مواجه نشود و خط قرآن و کتاب درسی برایش یکی باشد. از این رو تمرین‌ها از ابتدا با رسم الخط عربی (خط عثمان طه) انتخاب و آدرس فرازهای آیات، داده شده است و سعی شده تا جایی که ممکن است ذکر بعضی نکات در پاورقی باشد تا یک دست بودن صفحه در آیات قرآن بیشتر محسوس باشد.

برای این که فراز آیه‌ی کامل از فراز آیه غیر کامل مشخص باشد فرازهایی که یک آیه کامل نیست با خط فاصله «-» در سمت راست، اگر چیزی از اول آیه حذف شده باشد، یا با خط فاصله در سمت چپ، اگر از آخر آیه حذف شده باشد و یا هر دو طرف آن، اگر فراز، فقط از وسط آیه باشد، نشان داده شده است؛ همچنین آیاتی که معنای آن کامل نیست، بدون آدرس و در داخل گیومه قرار گرفته است.

۱۵. آموزش کلیه علائمی که هنگام خواندن قرآن با خط عربی مشاهده می‌شود

درس مد، از دروس تجوید است اما بخاطر این که کارآموز در خط قرآن با آن مواجه می‌شود، باید بداند چیست و برایش ابهام نباشد از این رو در کتب آموزش به صورت مختصر و در سطحی اولیه، از آن یاد می‌شود در حالی که کارآموز با علائم دیگری نیز مواجه می‌شود که در بعضی از آموزش‌ها از آن خبری نیست؛ مانند «نون» و «میم» بی علامت و علائم وقف (از کارگاه ۴۲ تا ۴۹) و هم چنین علامت میم برای نشان دادن قلب به میم (کارگاه ۶۷) و تشدیدهای عارضی (کارگاه ۸۳) که همگی در این طرح تجربه و تمرین شده است.

۱۶. آموزش عربی چهار لحن کثیر الاستعمال، فقط با صداهای کوتاه (لحن ابتدایی)

یکی از مراحل بسیار مهم قرائت قرآن، به کارگیری لحن است. چون قرآن عربی است. این هنر مربوط به علم تجوید می‌شود. ممکن است که همه توفیق فراگیری این علم را نداشته باشند ولی یادگیری چند لحن ابتدایی به پنج دلیل زیر لازم است؛ از این رو در این طرح، به سبکی جدید و به روش‌های تسهیل کننده آمده است:

۱. هنگام تجربه و تمرین کسره و ضمه و صدای بلند «آ» نمی‌شود آن‌ها را ناقص درس داد و لحن صحیح آن‌ها ذکر نگردد.

۲. قرآن عربی است و روشن است که فارسی خواندن قرآن امر پسندیده‌ای نیست.

۳. علت لزوم فراگیری لحن‌های اولیه، حکم عقل است. از نظر عقلی، لازم است تا آن جایی که ممکن است از فارسی خواندن قرآن فاصله گرفته شود و قرآن را به زبان خودش که عربی است بخوانیم.

۴. فراگیری فقط شش لحن، چیز سنگین و سختی نیست به خصوص با تدبیر خاصی که در این طرح اتخاذ شده است که از کارگاه سوم (از ابتدا) در ۱۰ کارگاه با ۱۰ عنوان متفاوت، علاوه بر کلمات، با ۷۰ فراز آیه، چهار لحن کسره، ضمه، واو و کاف فقط با صداهای کوتاه (بدون استفاده از صداهای بلند و همزه وصل و بدون تنوین و تشدید) کارورزی و تمرین داده شده است. این مدیریت آموزش علاوه بر تسهیل لحن آموزی، کار روان خوانی را نیز بسیار تسهیل و تسریع می‌نماید و آمادگی بهتری را برای خواندن کلمات و فرازها با صدای بلند ایجاد می‌نماید چنان‌که لحن نازک و درشت نیز در صدای «آ» در کارگاه ۱۳ و ۱۶ آمده است.

۵. بر خلاف تصور اولیه بعضی افراد، اجرای آموزش لحن از همان ابتدا، تدبیری است که به آموزش نیز کمک می‌کند زیرا:

اولا برای کارآموز، جدید، آسان، شیرین و لذت بخش است، نه سخت؛

ثانیا خود به خود کارآموز را به خواندن و تمرین بیشتر تشویق می‌نماید.

ثالثا به آموزش تنوع می‌بخشد؛

رابعا آموزش را از تکرار چیزهایی که معمولا کارآموزان می‌دانند درمی‌آورد؛

خامسا قرآن خوانی کارآموزان را برای آن‌ها حسی‌تر می‌کند چون می‌بینند به راحتی به لحن عربی

می‌خوانند و لذت می‌برند؛

فقط رعایت همین شش لحن بخاطر کثرت استعمالی که برای آن‌ها وجود دارد - که در همه کلمات و در هر خط قرآن به صورت متعدد وجود دارد - ما را بسیار زیاد به لحن عربی قرآن نزدیک می‌سازد به طوری که **گویی با یک لحن عربی کامل**، کلمات و فرازها خوانده می‌شود. پس لازم است در عمل به لحن‌خوانی، از همان اول بسیار جدی و دقیق عمل شود تا به تدریج این چند لحن در وجود کارآموز **نهادینه** گردد.

بخاطر اهمیت این موضوع در اواخر طرح نیز برای تسلط بیشتر نسبت به طی کردن این شش قدم در سه کارگاه ۹۳ تا ۹۵ تمرین وسیع‌تر و فشرده‌تر، بدون محدودیت‌های اولیه، ترتیب داده شده است تا **نهادینگی** آن در وجود کارآموز به طور کامل تقویت گردد. استثنائات و نکات مربوط به آموزش لحن در روش تدریس ذکر شده است.

۱۷. رسیدگی به نماز و تصحیح قرائت آن به مناسبت موضوع هر کارگاه

و اضافه کردن تمایز حروف مشابه در پایان مرحله سوم به عنوان لحن واجب^۱

قرائت قرآن، آن هم با تلاش برای صحیح خوانی، مستحبی است که خیلی بر آن سفارش شده است؛ اما قرائت نماز، واجب و صحت قرائتش نیز واجب است؛ از این جهت در پایان دفتر سوم از کارگاه ۹۶ تا ۱۰۰، به تمایز حروف مشابه با تمرین بیشتر با کلمات کمتر پرداخته شده است. همچنین در کلیه کارگاه‌ها تحت **عنوان رسیدگی به نماز** نیز مطالبی بر اساس مسموعاتی که در تصحیح قرائت نماز بوده، راجع به قرائت نماز ذکر گشته است تا کارآموز قرآن، نماز را نیز نیکو بخواند. نماز ستونی است که برای استحکام آن باید همیشه مورد رسیدگی‌های لازم، از جهت قرائت و غیر قرائت، قرار گیرد که در قالب **۴۰ نکته**، در ذیل کارگاه‌ها ذکر شده است.

۱۸. بهره‌گیری کامل از اصول حاکم بر نظام آموزش، در کل طرح و کلیه کارگاه‌ها

از بیان موارد فوق راجع به این طرح جامع، معلوم شد که کارگاه‌های آن، با رعایت دقیق کلیه اصول حاکم بر **نظام آموزش** تهیه و تدوین یافته است. این اصول، چیزی جز دو اصل کلی، نیست. **اول** این که **شیب آموزش** به صورت کلی و جزئی تا رسیدن به اهداف جزئی و کلی، مرحله به مرحله بدون هیچگونه حلقه مفقوده، به طور دقیق رعایت شده است در حالی که در آموزش‌های متداول، حلقه‌های مفقود آموزشی، فراوان است و **دوم** این که تک تک تدابیر و مدیریت‌های فوق در قالب شیوه‌هایی ذکر شده که همه و همه تأمین کننده **سه حیطة لازم و ضروری** برای آموزش بوده است؛ یعنی حیطة شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی. ایجاد این سه حیطة حتی در جزئی‌ترین موضوعات به صورت مستقل، از ارمغان‌ها و ره‌آورد‌های دیگر این طرح جدید است.

۱۹. توجه به معارفی از ترجمه قرآن با این علامت « ۞ »

۱. تجوید یک امر هنری مضاعفی است که مانند هنر صحیح خوانی و روان‌خوانی، نمی‌توان فراگیری آن را الزام نمود و همگان نیز به دنبال یادگیری آن نیستند در حالی که مخارج حروف که رعایتش در نماز واجب است یکی از مباحث تجوید است؛ پس لازم و ضروری و بلکه واجب است که این بحث در آخر مباحث روخوانی و روان‌خوانی مطرح گردد تا اگر کارآموز به دنبال فراگیری تجوید نرفت، انجام واجبی را از دست نداده باشد.

و توجه به معارفی از تفسیر قرآن و حدیث، با این علامت «»

اساس فضای این طرح کارورزی برای روان‌خوانی قرآن، به جهت ضرورت کار، فضایی تمرینی است؛ حال برای این که در کارگاه‌ها صرفاً فضای مستقل تمرین به وجود نیامده باشد و روح و حالت معنوی قرآن نیز با افزایش تمرین، افزایش یابد و روح و نور معارف قرآن بر دل و جان کارآموزان بتابد؛ در پایان هر کارعملی، معارفی از قرآن و حدیث، تحت عنوان «کمی تدبر» ذکر شده است. آیاتی که به این امر اختصاص یافته از آیاتی است که در متن تمرینات کارگاه‌ها آمده و بعد از آن، نمایی به حسب ظاهر از مصحف شریف قرآن و یا کتاب تفسیر به صورت باز «» نشان داده شده است.

از آنجایی که این مقدار توجه به نور معارف الهی بسیار کم است و به طور حتم باید بیشتر از این، به مفاهیم آیات و عمل به آن پرداخته و از این نور، برای زندگی و روح و روان، هر چه بیشتر استفاده شود از این رو از بین کلیه فرازهای تمرینی هر کارگاه یک فراز کاربردی برای ذکر ترجمه آن انتخاب و در مقابل آن علامت شمع «» به عنوان نماد نور، قرار داده شده است تا با خواندن ترجمه آن و با تابش نور آن در روح و روان آموزنده، باعث تقویت ایمان و عمل او گردد. این توجه به معارف، در هر مرحله از مراحل کارورزی روان‌خوانی قرآن، نباید مورد غفلت قرار گیرد و بسیار مناسب بلکه لازم و ضروری است که در خواندن، هنگام رسیدن به عناوین کلی عذاب، ایمان و بهشت و مانند آن که مفهومی برای همگان روشن است دست به دعا برداشته و دعای مناسب انجام شود.

۲۰. چگونگی کشف و استخراج آیات قرآن برای تمرین بیشتر با کلمات کمتر

برای تمرین بیشتر با کلمات کمتر که توضیح آن در شماره ۴ گذشت، اول باید با بکارگیری ابزار جدید، نظمی که در قرآن وجود دارد نسبت به تعداد هر علامت در کل آیات، برای ما کشف شود تا بر اساس آن، تمرینات بیشتر با کلمات کمتر یعنی تمرینات چند برابری و متضاعف یا تمرین حد اکثری را بتوانیم به دست آوریم.

برای این کشف، باید سه مرحله کار سنگین و مهم زیر انجام گردد:

۱. برنامه نویسی نرم افزاری برای رنگی شدن علامت هر یک از موضوعات روخوانی به صورت جداگانه در هر یک از آیات قرآن.

۲. استخراج آیات مشخص شده با محاسبات و برنامه خاص از بین همه آیات برای تک تک موضوعات روخوانی (۷۰ موضوع جدا - جدا) جهت کشف نظم موجود در آیات قرآن نسبت به تعداد علامت مورد نظر در هر آیه.

۳. استفاده از آیات استخراج شده بر اساس تمرین بیشتر با کلمات کمتر برای قرار دادن آن‌ها در کارگاه مربوطه.

معنای مراحل فوق:

چه بسا آیات استخراج شده از کل قرآن، برای هر علامت، ده‌ها صفحه را تشکیل می‌دهد تا نظم موجود در آیات قرآن نسبت به تعداد علامت مورد نظر در آیات، کشف شود

و از بین آن‌ها فقط حدود یک صفحه بر اساس تمرین بیشتر با کلمات کمتر یعنی تمرینات چند برابری و حد اکثری انتخاب و دسته بندی گردد. (چگونگی دسته بندی در شماره ۴ ذکر شده است.)

تمرینات این چنینی کلید رمز اصلی است برای علت تضمین در روان‌خوانی قرآن

کلید رمزی که بیش از ۱۰۰ بار و شاید نزدیک به ۲۰۰ بار مرور دقیق بر کل آیات قرآن را با برنامه نویسی و جستجوهای بدون برنامه نویسی، لازم داشته است و اگر برنامه نویسی‌های مجدد و مکرر که برای بلوغ طرح لازم بوده است نیز حساب شود این مرور بیش از عدد ۲۰۰ برآورد می‌شود.

ذکر این مطلب برای روشن شدن حجم کاری که انجام شده است نیست بلکه برای روشن شدن نحوه به دست آمدن تمرینات است که از جنس انتخاب و سلیقه نیست بلکه از جنس نظم است که در قرآن برای تعداد هر علامت در هر آیه می‌باشد.

بخش چهارم ۵ ویژگی اجرایی

۲۱. امکان استفاده از کارگاه‌ها، بدون حضور استاد

راستی اگر فردی با تحصیلات عالیه بخواهد قرآن را راحت و روان بخواند که این‌گونه افراد هم کم نیستند، آیا می‌تواند در کلاس حاضر شود؟ آیا کتاب آموزش و کارورزی ای وجود دارد که تمریناتش برای او پاسخگوی روان‌خوانی باشد؟ آیا با خواندن قرآن به این هدف خود می‌رسد؟ معلوم است و از شماره‌های ۲ و ۲۷ مشخص می‌شود که جواب‌ها منفی است؛ اما این مجموعه، از نظر فنی و در عمل - نه ادعا - او را به خواسته خود به طور تضمینی می‌رساند و در آخر شماره ۲۵، نکته‌ای تحت عنوان جهش ویژه برای افراد غیر مبتدی ذکر شده است.

تصور اولیه از نگاه به کلمات و فرازهای آیات در هر کارگاه، این است که مانند کتب آموزش دیگر، مثال‌هایی برای هر موضوع از قرآن استخراج شده است ولی این مثال‌ها همان‌طور که در شماره ۴ ذکر شد تفاوت ماهوی با آن مثال‌ها و تمرین‌ها دارد به‌طوری که تک تک موارد مذکور در بخش دوم در به وجود آمدن تمرینات هر کارگاه نقش داشته است بخصوص «تفکیک صددرصدی» که در شماره ۷ آمده؛ **نتیجه استفاده از این شیوه‌های نوین**، باعث شده که کارگاه‌ها نیازی به متن درس پیدا نکند مگر چند کارگاه اندک، آن‌هم به مقدار بسیار کوتاه. نتیجه این تدابیر بدیع آموزشی این است که اولاً این طرح ساده نیاز به متن درس و تدریس آن نداشته باشد؛ و ثانیاً این طرح، همگانی شده و تبدیل به یک خودآموز شود؛ به خصوص این که بسیاری از کارگاه‌ها با نمونه‌های فارسی و کلمات فارسی قرآنی و عربی شروع می‌شود و باعث می‌شود **کلیه افراد در تمامی سطوح**، به جز سال‌های اول دبستان و افرادی که سوادشان در حد خواندن نوشتن است یعنی غالب افراد جامعه، حتی بدون استاد، اگر از کارگاه اول، به طور دقیق شروع کنند و کارگاه به کارگاه، به ترتیب پیش‌روند، می‌توانند کلمات هر کارگاه را به طور عادی بخوانند. (البته سؤال یا ابهام خود را باید بپرسند.) نکته مهم این است که در هر حال توجه داشته باشند که چه در کلاس و محضر استاد، و چه به طور مستقل، کارگاه‌ها، با به کارگیری هفت اصل صحیح خوانی و تمرین که در اولین کارگاه ذکر شده است، باید خوانده شود.

۲۲. تناسب طرح، برای کلیه طبقات جامعه و بیان چگونگی

با توجه به این که اکثر مقدمات اولیه روخوانی قرآن را همه فارسی زبانان که قادر به خواندن و نوشتن هستند، علم دارند؛ پس کارِ روخوانی، روان‌خوانی قرآن، کاری علمی و یادگرفتن مطلب جدید نیست که سطح بندی نیاز داشته باشد بلکه یک کار هنری است که طبقات مختلف جامعه در هر سن و سواد و حتی با مدارج عالی مختلف علمی، برای بدست آوردن آن، هیچ راهی «هیچ راهی» به جز تجربه و تمرینِ اصولی ندارند که همان دانسته‌های خود را مکرر پیاده کنند تا جایی که به مهارت در اجرا برسند.

تمرین و کارورزی برای رسیدن به هنر روان‌خوانی، همچون مسیری است که برای رسیدن به هدف، کم سواد و با سواد، همه و همه باید طی کنند؛ تفاوت در زمانِ طی کردنِ مسیر است که هرچه سواد، بیشتر باشد مسیرِ روان‌خوانی، زودتر طی می‌شود ولی مسیرِ تمرین، کمتر نمی‌شود. با تمرین کمتر از حد نصابِ روان‌خوانی، کسی به روان‌خوان مطلوب نمی‌رسد.

پس تفاوت تحصیلات، در تفاوت سرعتِ طی کردنِ مراحل تمرین است که این به خود افراد بر می‌گردد؛ پس تمریناتی که پاسخگوی «روان‌خوانی» است باید به اندازه کافی موجود باشد تا کلیه طبقات جامعه که نمی‌توانند قرآن را صحیح و روان بخوانند، بخصوص افرادی که دارای تحصیلات عالیه هستند و یا در خواندن قرآن ضعیف باشند، بتوانند بدون شرکت در هیچ دوره‌ای جهت این هدف، بر اساس **توان تمرینی** خود، استفاده ببرند و تجربه کنند و علاوه بر این که خواندن کلمات را بلدند، با تمرین به اندازه لازم، به هنر و مهارت لازم نیز دست یابند و این فقط با تمرین است و تمرین؛ و به همین علت، برای ارائه مطالب و تمرینات، به جای عنوان درس از عنوان کارگاه استفاده شده است.

نکته دیگر این که البته باید کارگاه‌ها از نظر خطاطی و طراحی صفحه برای دبستانی‌ها متفاوت باشد، ولی برای این کارِ عمومی، میانگین در نظر گرفته شد و اگر کسی بخواهد برای نسل جوان و نوجوان، از این طرح استفاده کند و کار اختصاصی و کلان انجام دهد هیچ اشکالی ندارد و حتی کمکی هم بتوانیم، انجام می‌دهیم.

۲۳. هر کارگاه یک تابلو برای تجربه و تمرین عمومی در فضای حقیقی و مجازی

از آنجایی که اساس این طرح با کارایی عمومی، برای تمرین است و بخاطر تجزیه شدن صددرصدی موضوعات روخوانی، اکثر کارگاه‌ها بدون متن درس است و فقط در مواردی با نمونه‌ها و کلمات فارسی آغاز شده است؛ از این رو هر کارگاه که اکثر آن‌ها بیش از یک صفحه نیست به عنوان یک تابلو برای تمرینات مختلف همگانی، قابل استفاده است یعنی در هیئت‌ها و مجالس عمومی و خانوادگی، توسط افراد آگاه مورد استفاده قرار گیرد و از طریق عکسِ تابلوها در فضای حقیقی یا در فضای مجازی، و حتی با انتقال صفحه نمایش از موبایل به تلویزیون، از صفحه تلویزیون برای تمرین استفاده شود.

۲۴. نحوه استفاده از طرح در مقاطع تحصیلی و عمومی:

استفاده از طرح برای کلاس‌های دبستان در چهار سال درسی هر سال ۳۰ ساعت درس

این مقطع اقتضاهای خود را می‌طلبد لذا اولاً برای به وجود نیامدن فشار بر سال اولی‌ها بخاطر آشنا نبودن با حروف باید به طرق دیگری مانند حفظ سوره‌های کوچک و نماز با آن‌ها کار کرد و ثانیاً چنان‌که تمام چهار عمل اصلی ریاضی در یک سال آموزش داده نمی‌شود چهار علامت اصلی روخوانی قرآن نیز نباید برای

کودکان در یک سال تجربه و تمرین شود بلکه بسیار بجا و مناسب است به ترتیب زیر در چهار سال پیاده شود و این لازمه آموزش در این شرائط سنی، حقیقتی است که اگر به آن توجه نشود تبعات منفی سنگینی را ببار می‌آورد که جبران کردن آن سخت و چه بسا ناممکن باشد.

مرحله اول طرح ۵۰ کارگاه است که به دو بخش تقسیم می‌شود:

تا کارگاه ۲۱ برای سال دوم دبستان

و از کارگاه ۲۲ تا ۵۰ برای سال سوم دبستان به اجرا درمی‌آید.

مرحله دوم طرح ۳۰ کارگاه ۵۱ تا ۸۰ برای کلاس چهارم اجرا می‌گردد.

مرحله سوم طرح ۲۰ کارگاه ۸۱ تا ۱۰۰ برای کلاس پنجم اجرا می‌شود.

در صورت اجرای خوب این ۱۰۰ کارگاه، شاگردان کلاس ششم بخوبی می‌توانند در طول یک سال، یک ختم قرآن را در کلاس و مدرسه برای کلاس‌های دیگر و در خانه داشته باشند.

استفاده از طرح برای مقاطع متوسطه اول و دوم، ۷۰ جلسه نیم ساعته در یک سال درسی

در این مقاطع، دیگر مسأله آموزش مطرح نیست بلکه کارورزی و تجربه و تمرین نیاز است و با مدیریت صحیح و در نظر گرفتن یک سطح متوسط، مدت زمان مذکور، بخوبی پاسخگوی طی کردن ۱۰۰ کارگاه و هر سه مرحله طرح می‌باشد. البته برای دبستان‌هایی که علاوه بر درس کلاسی، حفظ قرآن هم کار می‌کنند از سوم تا ششم، امکان گذراندن هر سه مرحله طرح در یک سال نیز وجود دارد لکن با ۷۰ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای یا در طول سال هر روز حدود یک ربع که روش دوم بهتر جواب می‌دهد.

در ضمن، این طرح اگر چه گفته خواهد شد خودآموز است و بدون استاد هم افرادی می‌توانند از آن استفاده ببرند اما برای مدارس و غیر مدارس، معلمین و کلیه مربیانی که می‌خواهند طرح را پیاده کنند، روش تدریس، در ادامه آمده است.

نا گفته نماند با توجه به این که نسل جدید، ذهن و چشم‌شان به گرافیک و جذابیت‌های پر زرق و برق، عادت کرده است؛ اگر کسی بخواهد نسبت به چاپ این مجموعه، برای آن‌ها از نظر شکلی، متناسب با آن‌ها، کار خاص و کلان انجام دهد هیچ اشکالی نیست و حتی کمکی هم بتوانیم انجام می‌دهیم.

نحوه استفاده از طرح به صورت عمومی

استفاده افرادی که در خواندن و نوشتن ضعیف باشند نیاز به همراه دارد

این افراد در هر سنی که باشند جهت گذراندن طرح در حقیقت نیاز به استاد ندارند ولی نیاز دارند فردی که در خواندن قرآن مشکلی ندارد ولو استاد نباشد او را به روش‌هایی که در کارگاه اول گفته شد کارورزی دهد و حدود یک تا دو سال را باید برای دو تا سه روز در هفت، برای روان‌خوانی قرآن برنامه ریزی کنند. برنامه ریزی هفته‌ای یک روز خیلی نمی‌تواند نتیجه بدهد و اگر بیش از سه روز باشد ممکن است نسبت به افرادی که آمادگی بیشتری دارند تمرین و تجربه ۱۰۰ کارگاه، کمتر از یک سال طول بکشد.

استفاده از طرح برای افراد با تحصیلات متوسطه تا تحصیلات عالی، بدون استاد یک تا سه ماه

در صورتی که در خواندن و نوشتن ضعیف نباشند

این طرح در حقیقت برای افراد تحصیل کرده و کسانی که در خواندن و نوشتن ضعیف نباشند خودآموز است و نیاز به استاد ندارد به شرطی که به طور کامل از کارگاه اول خوانده شود و روش‌هایی که گفته می‌شود دقیق عمل گردد.

مدت زمان اجرای طرح، در برنامه‌های غیر کلاسی، بستگی به افراد دارد که چگونه برنامه ریزی کنند و چه مقدار از ساعت بتوانند در کارگاه‌ها کار کنند. بنابر اصل غیر متمرکز بودن تمرینات، **روزی یک ساعت در سه نوبت ۲۰ دقیقه‌ای** که کارگاه‌ها به ترتیب طبق اصول و کلیدهای کارگاه اول خوانده شود در حدود یک ماه خواندن ۱۰۰ کارگاه به پایان می‌رسد اما روزی ۴۰ دقیق که در دو نوبت باشد در حدود دو ماه و اگر روزی ۲۰ دقیق باشد در حدود سه ماه خواندن ۱۰۰ کارگاه به طول می‌انجامد. البته ممکن است برای افرادی هم کمتر یا بیشتر بشود.

۲۵. جهش ویژه برای افراد غیر مبتدی جهت گذراندن کارگاه‌های طرح

افراد بسیار زیادی هستند که در خواندن قرآن مبتدی نیستند ولی گاهی در خواندنشان با تأمل مواجه می‌شوند؛ این افراد می‌توانند از طرح جهش به صورت ویژه استفاده کنند. طرح جهش به این ترتیب است که از کارگاه اول شروع کنند و از هر کارگاه فقط **زنگ آخر و کارگاه‌هایی که زنگ ندارد، دو خط آخر را بخوانند** و کارگاه به کارگاه جلو روند تا جایی جلو روند که خودشان احساس کنند خواندنشان دیگر از آن تسلط اولیه برخوردار نیست؛ در این صورت از همان کارگاه و بهتر است از چند کارگاه قبل که ممکن است حتی کارگاه‌های وسط یا اواخر باشد، تمرین دقیق و کامل را به طوری که در کارگاه اول گفته شده است برای خود برنامه ریزی کنند تا خلأهای مهارتی - نه خلأهای اطلاعاتی - او جبران و مهارتش در خواندن تکامل یابد و دیگر آن تأمل‌ها برایش پیش نیاید.

بخش پنجم: ۵ نکته راجع به روان خوانی

۲۶. کسب هنر روان خوانی، کوتاه مدت نیست

از آنجایی که روان خوانی یک هنر است، طبیعی است که به دست آوردن آن، کوتاه مدت نباشد؛ چون کسب هر هنری از نظر فنی و طبیعی، به اندازه‌ای نیاز به تجربه و تمرین دارد که کارآموز آن هنر را به مهارت کامل و لازم برساند و این زمان برای افراد، متفاوت است. (زمان تقریبی آن در شماره ۲۳ و ۲۴ گفته می‌شود.)

۲۷. آموزش روخوانی و روان خوانی قرآن نباید از هم جدا شود

چون اولاً روخوانی آموزش نیست بلکه غالباً یاد آوری چیزهایی است که در فارسی خوانده شده؛ پس فقط تمرین در حد روان خوانی باقی می‌ماند.

و ثانیاً روخوانی و روان خوانی قرآن، یک چیز است؛ نه دو چیز. یعنی وظیفه ما خواندن قرآن به صورت یک وظیفه‌ی اولیه، صحیح خواندن، و بدون تامل و بدون اشکال، خواندن است و این به وسیله هر دو موضوع

حاصل می‌شود، نه فقط موضوع اول؛ و شاید علت این که کتاب‌های آموزش قرآن به تنهایی با عنوان روخوانی نیست بلکه عنوان روان‌خوانی را نیز دارد همین باشد؛ چون انجام شدن وظیفه اولیه روان‌خوانی، تنها با آموزش‌های روخوانی قرآن ممکن نیست بلکه باید آنقدر تمرین‌های موضوعی لازم، وجود داشته باشد تا یک روان‌خوانی ای ایجاد گردد که باعث روان‌خوانی قرآن گردد.

پس با گذراندن دوره روخوانی قرآن، فقط آشنایی با قرآن به وجود می‌آید و خواندن آن با اشکالات غلط خوانی و گیر و تامل‌ها صورت می‌گیرد و معلوم می‌شود که وظیفه ما به حد لازم و ضروری انجام نشده است و باید این روخوانی، تا به حد نصاب اولیه روان‌خوانی صحیح، تکامل یابد. البته علوم و فنونی هست که افرادی مرحله پیشرفته آن را نخواهند و فقط به مرحله مقدماتی و اولیه آن اکتفا کنند ولی نسبت به قرآن، نباید چنین باشد؛ چون برای هر مسلمان به خصوص شیعه عیب و نقص است که قرآن را به طور صحیح و مسلط نتواند بخواند. رسیدن به این حد نصاب حداقلی، قاعده‌ای جز تمرین اصولی ندارد که در ضمن همان فراگیری اولیه روخوانی باید انجام شود و نباید کارآموز رها شود برای گذراندن دوره‌ای دیگر به نام روان‌خوانی؛ نتیجه این کار این است که **روخوانی و روان‌خوانی در آموزش و کتاب و عمل از هم جدا می‌شود** و اکنون به روش‌های مختلف این امر صورت می‌گیرد؛ زیرا:

اولا: کتاب‌های آموزش قرآن، دارای عنوان روان‌خوانی هست ولی در آن‌ها تمرین، به اندازه‌ای که پاسخگوی **ایجاد روان‌خوانی باشد** وجود ندارد.

ثانیا: در روش‌های آموزش، کار تمرین و ایجاد روان‌خوانی به طور معمول، به **عهده خود افراد** گذاشته می‌شود^۱ که اغلب انجام نمی‌گردد و اگر انجام شود غالباً نتیجه لازم گرفته نمی‌شود؛ چون اگر توصیه این تمرین، با قرآن باشد، سوره‌های قرآن بر اساس موضوعات روخوانی نیست و اگر با همان کتب آموزش باشد که تکرار پیش می‌آید و در حوصله افراد نخواهد بود.

ثالثا: کتابی که به عنوان روان‌خوانی تدوین می‌شود، چاره‌ای جز این ندارد که مطالب روخوانی در آن تکرار شود ولی مختصرتر و همچنین تمرینات، تکرار گردد ولی بیشتر؛ و این برای کسی که آموزش یا کتاب روخوانی را ندیده گویا نیست و برای کسی که آن را دیده باشد تکراری است. علاوه بر آن، افرادی که دوره‌ی روخوانی را خوانده باشند به طور قطع همه آن‌ها معلوم نیست کتاب روان‌خوانی را استفاده کنند؛ از این‌رو باید از همان **فرصت اولیه**، برای این کار واجب و لازم استفاده می‌شد؛ پس نباید روخوانی و روان‌خوانی از هم جدا شود و از همان اول باید تمرینات پاسخگوی روان‌خوانی به کارآموزان ارائه گردد.

رابعا نسبت به شرکت در دوره روان‌خوانی هم به طور حتم همه افراد جامعه که نیاز به دوره روان‌خوانی دارند شرکت نمی‌نمایند و فقط افراد خاصی شرکت می‌کنند در حالی که قرآن آموزی در حد اولیه (صحیح خوانی با تسلط لازم) برای همگان یک امر ضروری است پس باید طوری طراحی شود تا همگانی باشد؛ و همگانی بودن، شرائط خاص خودش را می‌طلبد. آن چه ما از **شرائط همگانی** بودن از نظر کارشناسی و عمل، تجربه کردیم این است که **اولا** به طور حتم، **فقط و فقط نکات کاربردی و مورد نیاز ضروری**، ذکر شود و کارآموز حتی به اندازه خواندن یک جمله مورد نیاز ولی غیر ضروری ولو علمی، عقب نیفتد اگرچه

۱. در حالی که یک مادر در آموزش زبان مادری هیچگاه کودک را به حال خود و به امید کاری که او در غیابش انجام دهد رها نمی‌کند و از صفر تا صد آموزش را شخصا مشارکت دارد.

تحصیل کرده باشد، تا بیشتر به تمرینات پرداخته شود. ثانیاً تمرینات و موضوعاتی که صددرصد تجزیه و تفکیک گشته، در حدی که به ایجاد روان‌خوانی پاسخگو باشد در مقابل چشمانش قرار گیرد. (یک نمونه از تجزیه موضوعات، از کارگاه ۲۷ تا ۳۳ ذکر شده است.) تنها در این صورت است که کارآموز با آزمایش خود و خواندن این تمرینات خاص و تجزیه شده، متوجه می‌شود که به خوبی و به راحتی می‌تواند بخواند و اگر این کار را به طور کامل نسبت به تمام تمرینات انجام دهد، روان‌خوانی قرآن را کسب می‌کند و در نتیجه در مرحله مقدماتی و روخوانی نمانده است.

۲۸. استفاده موضوعی از علائم آیات غیر پیوسته از آسان‌تر به آسان برای ایجاد روان‌خوانی

در نقد نظریه استفاده از آیات پیوسته

مقدمه:

منظور از آیات پیوسته، آیات پشت‌سرهم از یک سوره است. و منظور از آیات غیر پیوسته، آیات پراکنده است که پست سرهم نیست.

مسیر حرکت اساسی این طرح در کل و در چینش کلمات و فرازاها در هر کارگاه، بر اساس روش‌های متعدد برای تضمین روان‌خوانی از آسان‌تر به آسان (آسان به سخت) طراحی و در اجرای آن از آیات غیر پیوسته استفاده شده است.

اشکال نظریه استفاده از آیات پیوسته

در بعضی از کتب آموزش قرآن، برای تحقق هدف روان‌خوانی از آیات به هم پیوسته به عنوان سوره‌های آسان به سخت استفاده شده است. این تدبیر آموزشی، طرح و نظر دقیقی نیست؛ چون اولاً نتایج خارجی این روش، برای همگان مطلوب نبوده ثانیاً آسانی و سختی، یک امر نظری نیست، بلکه یک امر حسی است و در قرآن بجز چند سوره کوتاه آخر، که تشدید کمتری دارد، سوره‌ای در قرآن وجود ندارد که حتی قسمتی از آن، تشدید یا تنوین و تشدید نداشته باشد و در نتیجه از نظر حسی، خواندن آن سوره آسان‌تر و محرک لازم برای آموزش باشد؛ از این رو با خواندن آیات به هم پیوسته که همان سوره‌های قرآن باشد، معمولاً ملکه روان‌خوانی به طور قابل قبول ایجاد نمی‌شود؛ چنانکه این نتیجه نسبت به افرادی که آن سوره‌ها را از کتبی که ذکر شد، خوانده‌اند و یا خواندن قرآن و شنیدن آن را در زمان‌های مختلف مثل ماه رمضان و مکان‌های گوناگون مانند جلسات و هیئت‌ها، دنبال می‌کنند قابل مشاهده هست؛ تأیید عینی دیگری که اساتید حفظ گفته‌اند این است که افرادی با وجود حفظ کردن چند جزء قرآن، باز در خواندن جاهای دیگر قرآن، به دشواری و تأمل برخورد می‌کنند و نمی‌توانند روان بخوانند.

تمثیل

بدست آمدن روان‌خوانی قرآن با تمرین فراوان خواندن قرآن (و آیات پیوسته) درست مانند این است که مثلاً برای یادگیری شنای کُرال سینه، به فرد کارآموز گفته شود: چهار رکن حرکت‌های این شنا را هم‌زمان با یکدیگر، آن‌قدر انجام بده تا در این هنر ماهر شوی؛ در حالی که این شخص در هر سن و سواد باشد باید هر یک از ارکان این هنر را به طور مجزا تا سرحد ملکه اجمالی تکرار نماید. کاملاً روشن است که تمرین

همه ارکان هر هنری، به موازات هم، برای افرادی که مسلط به آن هنر نیستند «ولو مبتدی هم نباشند» توابع منفی متعددی را در بردارد.

نتیجه‌گیری

با توجه به مطالبی که ذکر شد داستان ایجاد هنر روان‌خوانی نیز به وسیله استفاده از آیات پیوسته (طبق نظریه فوق) دقیقاً مانند تمثیلی است که ذکر شد؛ زیرا در هنگام خواندن هر خط از آیات قرآن (از قرآن ۱۴ خطی) حدود ۱۰۰ حرف و علامت به صورت پیوسته و بدون تأمل باید پردازش شود و این پیاده‌سازی کثرت اطلاعات، بدون تأمل، هر یک نیاز به مهارت دارد و معنایش این است که این مهارت‌های گوناگون تا زمانی که مهارت هر کدام به طور جداگانه بدست نیامده باشد نباید با یکدیگر ترکیب شود؛ در غیر این صورت خواندن مطلوب برای کسی هم که مبتدی نیست ولی روان‌خوان هم نیست، عملی نمی‌باشد. بلکه ممکن است قرآن را برداشته و غیر از سوره‌هایی که روان است را هم بخواند ولی بر اساس جستجوی میدانی، بجز موارد بسیار اندک، همان پردازش‌هایی که با تأمل انجام می‌گردد باعث می‌شود زود خسته شود و دیگر خواندنش فقط به چند سوره‌ای که روان است محدود می‌شود؛ پس برای رسیدن همه افراد به روان‌خوانی قرآن، به صورت قطعی و تضمینی چاره‌ای جز این نیست که آیات غیر پیوسته نسبت به موضوعات روخوانی با تفکیک صددرصدی دسته بندی شود و به اندازه‌ای که پاسخگوی روان‌خوانی باشد برای مهارتیابی در اختیار کارآموز قرار گیرد و انجام این کار با آیات پیوسته عملاً ممکن نیست.

تفاوت خواندن آیات پیوسته و غیر پیوسته از نظر ثواب و نتیجه

خواندن آیات موضوعی بر اساس موضوعات روخوانی - یعنی آیات غیر پیوسته - به نیت خواندن آیات قرآن - که تنها برای تمرین نباشد - اشکالی به وجود نمی‌آورد که به خاطر آن، از این روش گریزان باشیم و برای روان‌خوان شدن آموزندگانمان، آیات پیوسته بعضی از سوره‌ها را به آن‌ها ارائه کنیم.

نکته دیگر اینکه چه بسا خواندن آیات غیر پیوسته که صرفاً به نیت تمرین نیست، ثوابش از خواندن آیات پیوسته قرآن به طور قطع کمتر نیست بلکه بیشتر هم هست! زیرا خواندن آیات غیر پیوسته‌ی دسته بندی شده بر اساس موضوعات روخوانی یک نتیجه تضمینی هم دارد که سرانجام آن در یک مدت کوتاه به طور قطع، کلیه آیات پیوسته قرآن را می‌تواند به طور روان و صحیح بخواند در حالی که این نتیجه در خواندن آیات پیوسته به طور قطع «همگانی» نیست چنان که گزارش‌های میدانی به آن شهادت می‌دهد.

نکته آخر این که همان خواندن آیات پیوسته و سوره‌ها هم برای افرادی که روان‌خوان نیستند مانند خواندن آیات غیر پیوسته، یک حالت تمرین نیز پیدا می‌کند در حالی که نتیجه آن هم بنا به آن چه در واقع محقق شده، به جز موارد اندک، روان‌خوانی قطعی و همگانی نیست.

۲۹. زمان مناسب برای آموزش صوت و تجوید بعد از کسب مهارت روان‌خوانی

زمان اجرای مراحل لحن، تجوید، قرائت و استفاده از الگوی‌های صوتی، برای علاقه‌مندان آن، بعد از ایجاد روان‌خوانی واقعی و عملی است زیرا پس از حصول روان‌خوانی، بهتر قابل عمل، استفاده و پیشرفت است.

۳۰. توجه به انجام وظیفه شرعی، در حفظ و احترام کتاب کارورزی در روان‌خوانی آیات قرآن

با توجه به این که کتاب تمرینات، تشکیل یافته از کلمات، فرازها و آیات قرآن است، از این رو در حفظ و احترام همه جانبه، طبق وظیفه شرعی باید تلاش و کوشش لازم انجام گیرد.

روش تدریس برای طرح

همان‌طور که گفته شد کارورزی برای کسب روان‌خوانی قرآن با این طرح، برای افرادی که خواندن و نوشتن را به خوبی می‌دانند نیاز به استاد ندارد و برای افرادی که در حد ابتدایی هستند یا در خواندن نوشتن ضعیف باشند نیاز به همراه دارد اما کلاس نیاز به استاد دارد. روشن شد که منظور از تدریس هم کارورزی است یعنی تمرین دادن به کسی که می‌خواهد قرآن خوان شود؛ بنابراین هر کس که خود مشکلی در خواندن قرآن نداشته باشد بخوبی می‌تواند کارگاه به کارگاه فرد دیگر یا افرادی را طبق اصول و کلیدهای کارگاه اول، تمرین دهد و حتی این کار، بسیار لازم و ضروری است که هر کس باید برای اطرافیان بخصوص برای فرزندان و نزدیکان خود انجام دهد. اما برای کلاس‌های مدارس ابتدایی و مانند آن هر کس که ملکه یا سابقه هر نوع تدریس داشته باشد چنانچه ۳۰ عنوان بالا را بخواند با همان **هنر، ملکه و خلاقیت‌های تدریس** که دارد، به خوبی می‌تواند از عهده ارائه و انتقال این طرح یعنی انجام کارورزی به کارورزان برآید؛ لکن از آنجایی که این طرح، انتقال هنر است نه انتقال علم؛ از این رو علاوه بر روش‌هایی که در این مجموعه باعث ایجاد هنر روان‌خوانی قرآن می‌شود، روش تدریس طرح نیز نیز در ادامه خواهد آمد؛ اساتید مکرم علاوه بر به‌کارگیری مهارت‌های خاص خود، خوب است از آن نیز استفاده فرمایند.

اقداماتی که جهت تدریس کارگاه‌های کارورزی برای ایجاد روان‌خوانی قرآن باید اجرا گردد، به صورت دسته بندی شده با یک مقدمه و سه بخش در ۱۹ عنوان ارائه خواهد شد که در قالب آن، به بیش از ۶۰ روش و نکته‌ی آموزشی اشاره شده است.

سپاسگزاری

در این جا باید از استاد مبرز حوزه علمیه اصفهان در سطوح عالیّه حجت الاسلام آقای سید محمدحسین مهدوی که برای تقطیع صحیح آیات، راهنمایی‌های لازم را مبذول فرمودند،

و از تلاش‌های فنی و دقیق آقای محمد مهدی حججی که برای صفحه آرایی مقدماتی این مجموعه، با امکانات محدود «ورد»، داوطلب شدند،

و دوست گرامی دانشجوی رشته مهندسی الکترونیک و نخبه استانی و کشوری، در علم ربانیک آقای متین راغب‌فر که در تهیه تمام نرم‌افزارهایی که برای شناسایی مثال‌ها و تمرینات چند برابری از کل قرآن، لازم بود، با استمداد معنوی و تدابیر فنی، خلاقیت‌های لازم را برای رسیدن به هدف اعمال کردند،

و طلبه حوزه علمیه خانم یگانه راغب‌فر که کار سنگین استخراج‌های کلان مثال‌های هر موضوعی را از کل قرآن، در دور اول و شروع کار، با صبر و حوصله تمام، به ثمر رساندند،

و طلبه سطوح عالیّه حوزه علمیه خانم زینب جعفری که ویرایش و بعضی از مشورت‌ها را انجام دادند،

و دانشجوی حوزه و دانشگاه در سطوح عالی‌تر رضایی که برای امور مختلف مربوط به کار داوطلب شدند و کار سنگین استخراج‌های کلان مثال‌های هر موضوعی را از کل قرآن، در دور دوم با دقت و سرعت جهادی تا پایان انجام دادند و علاوه بر آن در ویرایش متن‌های جدید و بعضی از مراحل بعد از استخراج نیز همراهی داشتند و کلیه اجرائیات شکلی و ویرایشی مربوط به محتواهای کانال و گروه در دو پیام رسان بله و ایتا را برای بار گذاری این طرح انجام داده و می‌دهند، و کلیه افرادی که به نحوی مشارکت داشته‌اند؛

همچنین از اساتید مبرز و نمونه کشوری که از مشورت‌ها و کتبشان استفاده نمودم مانند آقایان و اساتید مکرم و معزز مرحوم محمد رضا شهیدی‌پور، شیخ علی حبیبی، علی قاسمی، محمد رضا خواجوی، داوود تک فلاح و دیگر اساتید معزز

از همه و همه کمال تشکر و قدردانی داشته و برای این توفیقات قرآنی به آنان تبریک گفته و دعاگو هستم و امیدوارم آن‌ها و دیگر اساتید مکرم و معزز، ما را از نظرات ارزشمند خود بهرمنند سازند.

سابقه اجرای طرح

این «طرح نوآورانه» از دهه ۸۰ و ۹۰ به شکل‌های اولیه و از سال ۱۳۹۸ تا کنون با ویرایش‌های مختلف تدوین و در بعضی از ارگان‌ها و در برنامه‌های فردی و خانوادگی، پیاده و در سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲ در مدرسه ادبستان توحید برای کلیه کلاس‌ها غیر از کلاس اول، از آن استفاده شده است.^۱

کلیه کارگاه‌های این طرح و ترجمه‌ها در فضای مجازی پیام رسان ایتا نیز به صورت عکس نوشته برای علاقه‌مندان بارگزاری شده است.

مقاله‌ها

البته، در طول تدوین، پنج مقاله‌ی زیر به مجامع مختلف آموزشی ارائه شده است و می‌توان در اختیار علاقه‌مندان قرار داد. این مقالات عبارتند از

❖ «تبیین نظری و علمی ایده تمرینات چند برابری» (در ۳۰ عنوان و شرح آن‌ها در چهار بخش) و «آسیب شناسی روخوانی و روان‌خوانی» (با تبیین هشت آسیب و راهکارهای دفع آن‌ها و نتایج تابعه)

❖ «مسئله تلاوت قرآن، قرائت نماز، ادعیه و زیارات در بین طلاب گذشته، حال و آینده» (در دو بخش و ارائه ۱۵ راه حل)

❖ «نقد» بر کتاب آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن که برای پایه اول حوزه‌های علمیه تدوین شده است

❖ «آئین نامه تدریس کلاس تلاوت قرآن برای پایه اول حوزه‌های علمیه اصفهان» در سه بخش.

بعضی از این مقاله‌ها برای ارائه به مرکز مدیریت حوزه علمیه اصفهان تدوین گشت که در زمان خود از آن استفاده شده است.

۱. و درج ۱۴۰۲ در مکه به مدت ۲۰ شب بعد از نماز مغرب و عشا به مدت نیم ساعت برای بیش از ۲۰۰ نفر از حجاج به صورت ویدئو پروژکتور پیاده شد که از استقبال خاصی برخوردار بود که در پیام رسان بله نظرات ارائه شده موجود است.

این مقاله‌ها در حقیقت هر یک به نحوی از نتایج طرحی است که بیان آن، در بندها و بخش‌های بالا آمده است.

سخن پایانی

آن چیزی که سال‌های سال، ذهنیت این «طرح تضمینی» را برای به ثمر رسیدن آن ایجاد نموده بود داستان غم‌انگیز ضعف رایج و عمومی کلیه طبقات جامعه نسبت به روان و صحیح خوانی قرآن و شرمندگی در محضر قرآن و امام زمان (ارواحنا فداه) است؛ تنها به همین دلیل، این طرح، به عنوان انجام وظیفه، با فضل و نصرت مستمر الهی بر پشتیبانی بیش از ۵۰ سال تجربه علمی و عملی است که با سال‌ها کار تحقیقات مستمر به صورت انسانی (بدون ابزار جدید) از سال ۱۳۸۰ و نرم افزاری از سال ۱۳۹۷ تا کنون، در قالب‌های مختلف مانند کتاب حاضر، تهیه و تدوین یافته است.

انجام وظیفه حداقلی شیعیان در کسب روان‌خوانی قرآن

امید است کلیه مسلمانان بخصوص شیعیان، نزد قرآن و امام زمان علیه السلام خجالت زده نبوده، بتوانند نامه رب العالمین را که برای همه انسان‌ها است به طور شایسته بخوانند و عمل کنند و این طرح همگانی، برای حل مشکل ضعف قرآن خواندن کلیه طبقات، و سرفرازی نزد امام زمان عجل الله تعالی فرجه، مورد توجه اساتید و مسئولین مکرم که با افتخار خود را شاگرد همه آن‌ها می‌دانم، قرار گیرد و با بذل هر گونه نظر، علاوه بر غنای طرح، این حقیر را مشمول لطف و بزرگواری خود قرار دهند.

الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهیرین

حسن حق‌شناس

۰۹۱۳۳۹۴۵۵۱۲

آذر ۱۴۰۱ طرح سوم^۱

۱. سابقه تهیه طرح **نقشه‌راه** روان‌خوانی قرآن با تجربه‌هایی از سال ۱۳۴۷ تا کنون، جهت ایجاد سه طرح

طرح اول:

از سال ۱۳۸۰ بدون بکارگیری ابزار جدید، استخراج تمرینات شروع شد تا سال ۱۳۹۱ که با ۱۹ نوع تمرین خاص و فراوان، تهیه و به چاپ خانه آقای مجلسی هم رفت ولی چاپ نشد.

طرح دوم و سوم با ۶ سال کار نرم افزاری از اوایل سال ۱۳۹۷ با بکارگیری امکانات جدید:

با استفاده از ابزار پیشرفته کامپیوتری (سیستمی) دست یافتن دقیق به جزئیات تمرینات به وجود آمد و سپس استفاده از شیوه‌های متعدد و بسیار مؤثر آموزشی از جمله تکفیک صددرصدی موضوعات و تمرین بیشتر با کلمات کمتر که در **نقشه‌راه**، از اول وجود داشت و در شماره ۴ و ۲۰ توضیح داده شد، با کار فنی برنامه‌نویسی به وسیله ابزار و نیروهای جدید، عملی گردید و در نهایت، طرح به ۱۰۰ عنوان کارگاهی رسید.

طرح نهایی در ابتدای راه بخاطر طرح مباحث، به صورت کارگاهی نبود بلکه به صورت درسی بود و همزه وصل هنوز حسابی ویژه پیدا نکرده بود و موارد بسیار دیگری که در طرح سوم ارتقاء یافته است؛ تا این که با تجربه‌های میدانی فراوان و نتیجه‌گیری‌های عینی از اجرای طرح به صورت خصوصی و عمومی، طرح به صورت کارگاهی و بدون متن درس شکل گرفت و تحولات و دگرگونی‌های اساسی و ضروری در طرح ایجاد شد و حتی در بسیاری از موارد، کار برنامه‌نویسی، استخراج، تهیه و تنظیم آیات در بسیاری از موضوعات روخوانی، گاهی برای بار دوم یا سوم و یا بیشتر، از اول شروع و یا تکرار شد و با تفضلات الهی و نصرت‌های مرحله به مرحله بلکه لحظه به لحظه قرآنی، طرح و **نقشه‌راه** رسیدن به روان‌خوانی قرآن به صورت نهایی شکل گرفت؛ **نقشه‌راهی** که ضامن است هر کسی را در هر سن و سواد، به این هدف بزرگ، ضروری و اولیه قرآنی برساند. ان شاء الله.